

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE ANALIZĂ STRATEGICĂ ȘI POLITICI DE SECURITATE

SECURITY NEXUS

NR. 3 (IULIE - SEPTEMBRIE 2026)

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE ANALIZĂ STRATEGICĂ ȘI POLITICI DE SECURITATE

SECURITY NEXUS

NR. 3 (IULIE - SEPTEMBRIE 2026)

Cuprins

PERSPECTIVE REGIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ALE SECURITĂȚII

Summitul NATO de la Ankara și implicațiile pentru Republica Moldova (Elena Mârzac, Rodica Panța).....	8
Ucraina și Republica Moldova: transformarea dialogului bilateral după 24 februarie 2022 (Angela Grămadă).....	12

SECURITY NEXUS (INTERDEPENDENȚE)

Dimensiunea energetică a securității naționale a Republicii Moldova (Natalia Antoci).....	16
---	----

UE & REPUBLICA MOLDOVA

Summitul UE–Republica Moldova (Laurențiu Pleșca).....	19
Chișinăul primește un nou mandat de la Bruxelles: ce spune raportul Parlamentului European și ce urmează pentru Republica Moldova (Laurențiu Pleșca).....	21
Regulamentul european privind inteligența artificială: implicații pentru securitatea cibernetică și informațională a Republicii Moldova (Rodica Panța).....	23
Capitolul 24: de la deschiderea negocierilor la testul implementării (Sanda Sandu, Ana Negru, Irina Bogdan).....	26
Capitolele 30 și 31: de la aliniere la capacitatea de a acționa ca stat membru al UE (Rodica Panța).....	29

EVALUAREA RISCURILOR ȘI A IMPACTULUI

Instrumentalizarea sărăciei – de la orchestrarea migrației ilegale în Ceuta, Spania, la ingerința electorală în Republica Moldova (Denis Cenușa).....	32
---	----

DOSAR TEMATIC

Integrarea digitală a regiunii transnistrene în spațiul rus și riscurile pentru drepturile omului (Sanda Sandu).....	36
„Unirea” ca instrument FIMI din panoplia Kremlinului (Mihai Isac).....	39

REFORMA SECTORULUI DE SECURITATE

Reforma sectorului de securitate al Republicii Moldova în contextul războiului din Ucraina și al integrării europene (Iurie Pîntea).....	42
Guvernul Tofan: priorități și obiective pentru perioada 2026–2029 (Laurențiu Pleșca).....	43
Putere, control și încredere: noul echilibru al guvernării sectorului de securitate din Moldova (Vadim Enicov).....	48

SECURITATE INFORMAȚIONALĂ ȘI DEZINFORMARE

Securitatea informațională în vara anului 2026: presiunea asupra încrederii publice și consolidarea rezilienței naționale (Sanda Sandu)..	52
---	----

COMUNICARE STRATEGICĂ

Comunicarea strategică în Letonia: de la contracararea dezinformării la construirea rezilienței. Lecții pentru Republica Moldova (Elena Mârzac, Rodica Panța).....	55
--	----

AGENDA FEMEILE, PACEA ȘI SECURITATEA

UTA Găgăuzia și localizarea Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea”: între reziliență comunitară, vulnerabilități regionale și securitate incluzivă	59
---	----

EVENIMENTE

Moldova Security Forum 2026	61
-----------------------------------	----

Editorial

SECURITY NEXUS - INTERDEPENDENTA SECURITĂȚII
ÎNTR-O LUME CONECTATĂ

FOTO: <https://www.magnific.com/>

Mediul de securitate în care se află astăzi Republica Moldova ne obligă să privim securitatea dincolo de granițele definițiilor tradiționale. Războiul Federației Ruse împotriva Ucrainei, amenințările hibride, presiunile informaționale, transformările tehnologice, vulnerabilitățile energetice și economice acționează într-o logică tot mai interdependentă. Ele se intersectează, se amplifică reciproc și ajung, într-o formă sau alta, să influențeze viața cotidiană a cetățeanului. De aceea, securitatea unui stat se evaluează atât prin capacitatea sa de apărare și capabilitățile militare, cât și prin capacitatea oamenilor de a avea acces la servicii esențiale, de a beneficia de instituții funcționale, de a avea încredere în informația pe care o primesc și de a traversa o criză în condiții de protecție și stabilitate.

Această perspectivă reprezintă firul care unește materialele celui de-al treilea număr al *Security Nexus*. De la evoluțiile regionale și relația Republicii Moldova cu NATO și Uniunea Europeană până la securitatea energetică, inteligența artificială, reforma sectorului de securitate, securitatea informațională, comunicarea strategică și Agenda „Femeile, Pacea și Securitatea”, analizele reunite în această ediție arată cât de interdependente au devenit diferitele dimensiuni ale securității.

La nivel regional, războiul Federației Ruse împotriva Ucrainei continuă să redefinească arhitectura de securitate europeană și opțiunile statelor aflate în proximitatea conflictului. Summitul NATO de la Ankara evidențiază trecerea de la asumarea angajamentelor politice către dezvoltarea de capabilități concrete, apărare aeriană și antirachetă, tehnologii anti-dronă, infrastructură, inovare și reziliență. Pentru Republica Moldova, inclusiv în condițiile neutralității constituționale, aceste evoluții au o relevanță directă asupra mediului

regional în care statul își consolidează propria capacitate de anticipare, apărare și reziliență.

Războiul a făcut totodată mult mai vizibilă interdependența de securitate dintre Republica Moldova și Ucraina. Energia, infrastructura, frontiera, protecția civilă, fluxurile de populație, conectivitatea și mediul sunt domenii în care vulnerabilitățile unui stat pot genera efecte directe asupra celuilalt. Această realitate confirmă legătura strânsă dintre securitatea umană și geopolitică: deciziile și crizele de la nivel regional ajung să influențeze direct siguranța și bunăstarea comunităților.

În același timp, integrarea europeană devine tot mai mult și un proces de consolidare a securității. Deschiderea negocierilor pe Capitolele 30 și 31 depășește exercițiul tehnic de armonizare legislativă. Uniunea Europeană va evalua tot mai mult capacitatea Republicii Moldova de a transforma alinierea politică în instituții funcționale și în capacitate efectivă de implementare. Aceasta presupune abilitatea statului de a anticipa riscurile, de a gestiona crize, de a proteja infrastructurile critice și spațiul informațional și, în perspectivă, de a contribui la securitatea europeană.

Aceeași logică este vizibilă în domeniul energetic. Experiența ultimilor ani a demonstrat cât de repede o dependență economică poate deveni vulnerabilitate de securitate și, ulterior, problemă de securitate umană. Creșterea prețurilor, sărăcia energetică și presiunea asupra gospodăriilor arată că securitatea energetică include conductele, interconexiunile și rezervele strategice, dar și capacitatea cetățeanului de a avea acces la energie și capacitatea statului de a proteja categoriile vulnerabile în perioade de criză.

Republica Moldova traversează în acest sens o transformare importantă: de la gestionarea conjuncturală a crizelor și dependențelor către diversificare, constituirea rezervelor, dezvoltarea interconexiunilor și integrarea în mecanismele energetice europene.

Un alt nivel al securității este cel informațional și tehnologic. Dezvoltarea inteligenței artificiale, deepfake-urile, atacurile cibernetice și operațiunile de influență fac ca încrederea cetățeanului în informație și în instituțiile care o furnizează să devină ea însăși o resursă strategică. Securitatea cibernetică, securitatea informațională și comunicarea strategică trebuie privite tot mai mult ca elemente ale aceleiași arhitecturi de reziliență.

Această dimensiune capătă o relevanță suplimentară și în raport cu regiunea transnistreană, unde tendința de ajustare a așa-numitei „legislații” privind prezența „instituțiilor de stat” și a administrațiilor locale pe rețelele sociale la practicile Federației Ruse trebuie analizată într-un context mai larg. Dincolo de aspectul tehnic al comunicării instituționale, asemenea evoluții pot consolida conectarea spațiului informațional din regiune la modele, practici și ecosisteme informaționale rusești. Pentru Republica Moldova, miza este inclusiv una de securitate umană: accesul cetățenilor la informație pluralistă, capacitatea de a distinge între informație și manipulare și menținerea legăturilor informaționale dintre cele două maluri ale Nistrului.

În același timp, experiența ultimilor ani demonstrează că amenințările informaționale cer o analiză care depășește conținutul unui fals sau al unei narațiuni. Materialele acestui număr arată cum teme legitime ale dezbaterii publice pot fi instrumentalizate pentru polarizare, diminuarea încrederii în instituții sau contestarea opțiunilor strategice ale Republicii Moldova.

Din această perspectivă, comunicarea strategică trebuie să evolueze dincolo de logica reacției la dezinformare. Experiența analizată în această ediție sugerează necesitatea unei schimbări mai profunde: de la combaterea falsurilor la reducerea vulnerabilităților, de la comunicarea fragmentată a instituțiilor la obiective și

narațiuni comune și de la cetățeanul tratat ca simplu receptor de informație la cetățeanul privit ca participant la reziliența națională.

În ansamblu, materialele acestui număr ne conduc către concluzia că securitatea statului devine sustenabilă atunci când produce securitate pentru oameni. Capabilitățile de apărare, integrarea europeană, securitatea energetică și cibernetică, protecția spațiului informațional, comunicarea strategică și reziliența comunitară sunt dimensiuni diferite ale aceleiași construcții. Republica Moldova a făcut în ultimii ani pași importanți în adaptarea politicilor și instituțiilor sale la un mediu de securitate profund schimbat. Următoarea provocare este transformarea reformelor, parteneriatelor, documentelor strategice și investițiilor în capacitate reală de anticipare, prevenire, răspuns și adaptare.

Dr. Elena Mârzac,

Redactor-șef

Dr. Rodica Panța,

Redactor-șef adjunct

Perspective regionale și internaționale ale securității

ARTICOL

Summitul NATO de la Ankara și implicațiile pentru Republica Moldova

✦ *Elena Mârzac¹, Rodica Panța²*

Într-un context de securitate europeană marcat de războiul Rusiei împotriva Ucrainei, intensificarea amenințărilor hibride și necesitatea consolidării capacității europene de apărare, Summitul NATO de la Ankara a reprezentat un moment important pentru definirea modului în care Alianța își transformă angajamentele politice în capacități concrete de descurajare, apărare și reziliență.

Summitul NATO de la Ankara din 7–8 iulie 2026 poate fi privit, înainte de toate, ca un Summit al implementării. După deciziile de la Haga din 2025, când aliații au stabilit obiectivul de a investi până la 2035 5% din PIB pentru apărare și securitate, cel puțin 3,5% pentru cerințele de bază ale apărării și până la 1,5% pentru infrastructură critică, reziliență, securitatea rețelelor, inovare și baza industrială de apărare, la Ankara accentul s-a mutat de la asumarea

angajamentelor la transformarea lor în capacități militare, producție, infrastructură și pregătire. NATO arată că, într-un singur an după Summitul de la Haga, aliații europeni și Canada au crescut investițiile pentru cerințele de bază ale apărării cu peste 139 miliarde USD. Din această perspectivă, Ankara semnalează o etapă nouă de consolidarea capacității efective a Alianței de a descuraja și, în funcție de evoluțiile de securitate, de a răspunde amenințărilor într-un mediu tot mai instabil³. Declarația Summitului de la Ankara, alcătuit din șase puncte, reafirmă apărarea colectivă specificată în Articolul 5 și abordarea de 360 de grade privind descurajarea și apărarea. Totodată, Rusia continuă să fie definită drept o amenințare pe termen lung pentru securitatea euroatlantică. Un mesaj politic important este asumarea unei responsabilități mai mari pentru apărare de către aliații europeni și Canada, în cooperare cu Statele Unite, ceea ce NATO formulează

PHOTO: <https://www.nato.int/>

¹ Cofondatoare și directoare a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Doctor în științe politice, cercetătoare și autoare specializată în comunicare strategică, reforma sectorului de securitate, rolul societății civile și Agenda „Femeile, Pacea și Securitatea”

² Coordonatoare cercetare în cadrul Platformei Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Doctor în științe politice și Decanul Facultății Relații Internaționale, Limbi Străine și Jurnalism, ULIM

³ 2026 NATO Summit in Ankara. <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/2026/07/overview---2026-nato-summit-in-ankara->

drept construirea unei „Europe mai puternice într-un NATO mai puternic”. Alianța își propune să mențină avantajul militar prin investiții în lovituri de precizie la distanță, apărare aeriană și antirachetă integrată, sisteme de drone, tehnologii avansate, intelligence, capabilități cyber și utilizarea inteligenței artificiale⁴.

Aceste priorități sunt susținute de decizii și angajamente concrete anunțate la Ankara. Guvernele și industria de apărare au anunțat peste 50 miliarde EUR în noi achiziții de capabilități. Prin inițiativa NATO Drone Edge, aliații intenționează să investească peste 40 miliarde USD în următorii cinci ani în capabilități de contracarare a dronelor și altor sisteme aeriene autonome. În plus, a fost anunțată o investiție de 27 miliarde EUR pentru modernizarea infrastructurii de stocare și distribuție a combustibilului, inclusiv prin noi facilități și conducte orientate spre partea estică a Alianței. Summitul a pus astfel un accent puternic atât pe tehnologiile și capabilitățile necesare războiului modern, cât și pe capacitatea industrială și logistică de a le susține pe termen lung⁵. O decizie cu relevanță deosebită pentru securitatea regiunii noastre privește *continuarea sprijinului pentru Ucraina*. Declarația afirmă explicit că securitatea Ucrainei contribuie la securitatea transatlantică.

În paralel, NATO afirmă că se va adapta în continuare competiției strategice, instabilității, amenințărilor hibride și șocurilor recurente care caracterizează actualul mediu de securitate⁶.

Republica Moldova: un parteneriat consolidat în condițiile neutralității constituționale

Pentru Republica Moldova, Summitul trebuie analizat în contextul unei relații cu NATO care a evoluat spre o cooperare practică și instituționalizată, orientată spre dezvoltarea propriilor capacități de securitate și apărare. Principalul cadru actual este *Programul de Parteneriat Individual Adaptat Republica Moldova-NATO 2025-2028 (ITPP)*, aprobat de Guvern în ianuarie 2025, alături de Pachetul de Consolidare a Capacităților de Apărare. Cooperarea urmărește modernizarea sectorului de securitate și apărare, instruirea, managementul resurselor umane, interoperabilitatea, apărarea cibernetică, comunicarea strategică și consolidarea rezilienței în fața amenințărilor hibride. NATO își desfășoară cooperarea cu Republica Moldova cu respectarea neutralității constituționale, în baza solicitărilor și priorităților definite de autoritățile moldovenești⁷.

Pentru 2026, aliații s-au angajat să furnizeze 70 miliarde EUR în echipamente militare, asistență și instruire, exprimând totodată angajamentul de a menține cel puțin un nivel echivalent al sprijinului în 2027.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

⁵ Secretary General on the Ankara Summit: NATO delivers. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2026/07/08/secretary-general-on-the-ankara-summit-nato-delivers>

⁶ The Ankara Summit Declaration. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2026/07/08/the-ankara-summit-declaration>

⁷ Relations with the Republic of Moldova. <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/relations-with-the-republic-of-moldova>; Neutralitate protejată: Guvernul aprobă nou plan de parteneriat cu NATO. <https://mfa.gov.md/ro/content/neutralitate-protejata-guvernul-aproba-nou-plan-de-parteneriat-cu-nato>

În anul 2026, dialogul politic și practic s-a intensificat. La 11 martie, viceprim-ministrul Mihai Popșoi a avut întrevederi cu Secretarul General NATO Mark Rutte și a participat la discuții cu aliații în cadrul Consiliului Nord-Atlantic. Secretarul General a remarcat creșterea semnificativă a dialogului și cooperării practice și a evidențiat reziliența Moldovei în fața ingerințelor și amenințărilor ruse⁸. În martie a urmat vizita la Chișinău a președintelui Comitetului Militar NATO⁹, iar în iunie Adjunctul Secretarului General pentru Parteneriate, Kevin Hamilton, a discutat cu autoritățile moldovenești despre consolidarea capacităților de apărare, rezilienței, infrastructurii cibernetice și capacității de contracarare a ingerințelor maligne. Moldova contribuie, la rândul său, la securitatea euroatlantică, inclusiv prin participarea militarilor săi la misiunea KFOR din Kosovo.

Declarația finală a Summitului de la Ankara omite o referire nominală la Republica Moldova¹¹. În comparație, Declarația Summitului de la Washington din 2024 acorda Republicii Moldova o atenție explicită: aliații salutau continuarea reformelor democratice și a integrării europene, exprimau sprijin pentru dezvoltarea capacităților sale de securitate și apărare și pentru consolidarea rezilienței în fața amenințărilor hibride.

Același document solicita retragerea forțelor ruse staționate pe teritoriul Republicii Moldova, în concordanță cu poziția autorităților constituționale de la Chișinău¹². Această diferență poate fi explicată în primul rând prin caracterul Declarației de la Ankara, mult mai scurtă și concentrată pe apărarea colectivă, capacități, Ucraina și adaptarea Alianței. Declarația de la Haga din 2025 a urmat o abordare similară și a omis, la rândul său, referirea nominală la Republica Moldova¹³. În perioada care a urmat, cooperarea NATO-Moldova s-a aprofundat prin ITPP 2025-2028, pachetul DCB, dialogul politic și multiple contacte instituționale. Prin urmare, indicatorii practici ai cooperării oferă o imagine mai relevantă decât menționarea nominală într-un document final de summit¹⁴.

Ce înseamnă deciziile de la Ankara pentru Moldova?

Republica Moldova este vizată indirect de o parte importantă a deciziilor adoptate la Ankara, chiar în condițiile omiterii unei referiri nominale în Declarația finală. În primul rând, securitatea Moldovei este profund legată de evoluția războiului din Ucraina. Capacitatea Ucrainei de a-și apăra suveranitatea și teritoriul reprezintă, în condițiile geografice actuale, o barieră fundamentală în calea extinderii amenințărilor militare ruse spre Republica Moldova.

⁸ Secretary General praises the close cooperation between NATO and Moldova. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2026/03/11/secretary-general-praises-the-close-cooperation-between-nato-and-moldova>

⁹ Chair of the NATO Military Committee visits the Republic of Moldova. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2026/03/20/chair-of-the-nato-military-committee-visits-the-republic-of-moldova>

¹⁰ NATO's Deputy Assistant Secretary General for Partnerships visits Moldova. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2026/06/22/natos-deputy-assistant-secretary-general-for-partnerships-visits-moldova>

¹¹ The Ankara Summit Declaration. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2026/07/08/the-ankara-summit-declaration>

¹² Washington Summit Declaration. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2024/07/10/washington-summit-declaration>

¹³ The Hague Summit Declaration. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2025/06/25/the-hague-summit-declaration>

¹⁴ Cooperarea Republicii Moldova cu Alianța Nord-Atlantică, discutată la MAE. <https://www.mfa.gov.md/ro/content/cooperarea-republicii-moldova-cu-alianta-nord-atlantica-discutata-la-mae>

Ucraina și Republica Moldova: transformarea dialogului bilateral după 24 februarie 2022

 Angela Grămadă¹⁸

Extinderea agresiunii militare ruse asupra Ucrainei în februarie 2022 a avut un impact major nu doar asupra arhitecturii de securitate regionale, ci și asupra relațiilor dintre statele din proximitatea imediată a războiului. În acest nou context geopolitic și de securitate, dialogul bilateral dintre Republica Moldova și Ucraina, state vecine, expuse direct consecințelor agresiunii ruse și confruntate cu amenințări similare, a obținut noi dimensiuni și priorități. Războiul a pus presiune nu doar asupra capacității celor două state de a lua decizii politice și de securitate într-un mediu profund instabil, ci și asupra suveranității, integrității teritoriale și opțiunilor lor strategice. Pentru Chișinău, dar și pentru Kiev, consolidarea rezilienței și protejarea orientării europene au devenit parte a unui efort mai larg de adaptare la un mediu de securitate în care Rusia reprezintă o amenințare directă și persistentă.

Această analiză urmărește succint principalele elemente ale dialogului bilateral între Chișinău și Kiev care s-au modificat sau au dobândit o relevanță nouă după 24 februarie 2022.

Accentul este pus în special pe transformările cooperării în domeniul securității și pe diversificarea formelor acestora, de la gestionarea unor riscuri comune și consolidarea cooperării instituționale până la coordonarea pozițiilor în contextul proceselor de integrare europeană. În esență, războiul din Ucraina a demonstrat că intensificarea cooperării bilaterale nu mai reprezintă doar un instrument de gestionare a unor probleme de vecinătate, ci și o componentă a efortului comun de a face față unor riscuri și amenințări similare.

De la vecinătate la interdependență de securitate

Relația bilaterală dintre Republica Moldova și Ucraina a evoluat, după proclamarea independenței celor două state, într-un context marcat atât de experiențe comune, cât și de diferențe care au influențat agenda bilaterală și interacțiunea politică. Moștenirea sovietică, tranzițiile politice și economice complexe, precum și orientarea graduală către structuri și inițiative regionale europene au creat numeroase puncte de convergență.

FOTO: <https://cotidianul.md/>

¹⁸ Angela Grămadă, Dr. științe politice, specializarea relații internaționale, președintă a Asociației Experts for Security and Global Affairs, România

În același timp, dimensiunea economică, resursele disponibile și opțiunile liderilor politici au generat abordări diferite ale unor dosare de interes comun. Una dintre cele mai importante provocări pentru relația bilaterală a fost conflictul transnistrean. Ucraina a avut mult timp o poziție diferită de cea a Chișinăului, inclusiv prin menținerea unor relații pragmatice cu regimul de la Moscova și prin asumarea rolului de mediator în formatul de negocieri. Experiența propriei confruntări cu Rusia, începută în 2014 prin anexarea ilegală a Crimeei și susținerea formațiunilor separatiste din estul Ucrainei, a determinat însă o schimbare semnificativă a perspectivei Kievului asupra conflictelor separatiste și a instrumentelor utilizate de regimul de la Kremlin împotriva fostelor republici sovietice. Autoritățile ucrainene au înțeles astfel mai clar riscul ca modelul transnistrean să fie utilizat pentru limitarea suveranității și a capacității de decizie politică a unui stat nu mai este iminent dacă nu sunt luate anumite decizii sau nu este schimbată abordarea față de riscurile cu care se confrunta statul vecin¹⁹. În perioada 2014 – 2022, autoritățile de la Kiev au depus eforturi considerabile pentru a evita impunerea federalizării ca model de soluționare a propriilor dileme de securitate. Printr-un moment similar a trecut și Republica Moldova în contextul dosarului transnistrean.

Alte dosare sensibile au vizat interdependențele economice și energetice, gestionarea frontierei²⁰ și circulația bunurilor și persoanelor, combaterea amenințărilor cibernetice²¹. Dacă la început a fost vorba despre minimizarea impactului contrabandei sau a traficului de bunuri și servicii ilegal, ulterior prioritate a devenit oprirea accesului Federației Ruse prin Ucraina spre regimul separatist de la Tiraspol. O altă temă de discuție a fost cooperarea în domeniul energetic²².

Direcția de acțiune este de a consolida reziliența celor două sisteme energetice, astfel încât acestea să răspundă pe de o parte provocărilor asociate agresiunii ruse, adică atacuri asupra infrastructurii, iar pe de altă parte să se alinieze la realitățile europene, în contextul procesului de negociere a aderării. Pentru Republica Moldova, dependența de infrastructura și resursele energetice regionale a reprezentat o vulnerabilitate importantă, în timp ce problemele privind accesul la infrastructură, proprietățile și conectivitatea au generat periodic tensiuni în relația cu Kievul.

Unele dosare au necesitat investiții și eforturi politice considerabile, altele au fost amânate pentru perioade mai puțin sensibile din punct de vedere al securității regionale. Aceste dosare nu au dispărut după 2014, însă războiul extins împotriva Ucrainei a schimbat fundamental modul în care sunt percepute. Vulnerabilitățile bilaterale au început să fie privite tot mai mult prin prisma securității comune, iar cooperarea dintre Chișinău și Kiev a devenit o necesitate strategică, nu doar o componentă a relației de bună vecinătate.

Cooperarea practică

Extinderea agresiunii militare ruse asupra Ucrainei a determinat transformarea dialogului bilateral dintre Kiev și Chișinău, orientându-l mai ferm către securitate și cooperare interinstituțională.

FOTO: <https://radiomoldova.md/n/36909>

¹⁹ Ukrinform, У Молдові підтвердили, що отримали від України інформацію про план РФ із дестабілізації, Kiev, 9 februarie 2023, <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3668035-u-moldovi-pidtvverdili-so-otrimali-vid-ukraini-informaciu-pro-plan-rf-iz-destabilizacii.html>

²⁰ EUAM Ukraine, Підтримуємо українські та молдовські відомства у реагуванні на надзвичайні ситуації на пунктах пропуску, Kiev, septembrie 2025, <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/supporting-ukrainian-and-moldovan-authorities-in-developing-emergency-response-exercise-at-border-crossing-points/>

²¹ Directoratul Național de Securitate Cibernetică, COMUNICAT DE PRESĂ: Trei state – un vector strategic: Ucraina, România și Republica Moldova înființează Alianța Cibernetică pentru Reziliență Regională, București, 20 februarie 2026, <https://www.dnsc.ro/citeste/press-release-three-states-one-strategic-vector-ukraine-romania-and-moldova-establish-the-cyber-alliance-for-regional-resilience>

²² Moldpres, Republica Moldova și Ucraina consolidează cooperarea în domeniul energetic și stabilesc prioritățile pentru pregătirea de următorul sezon rece, Chișinău, 15 mai 2026, <https://www.moldpres.md/rom/economie/republica-moldova-si-ucraina-si-consolideaza-cooperarea-in-domeniul-energetic-si-stabilesc-prioritatile-pentru-pregatirea-de-urmatorul-sezon-rece>

Noul context a impus măsuri pentru diminuarea amenințărilor externe, gestionarea implicațiilor prezenței ilegale a trupelor ruse în regiunea transnistreană asupra securității Ucrainei, precum și reducerea vulnerabilităților economice și energetice ale celor două state.

Un prim exemplu îl reprezintă gestionarea fluxului masiv de refugiați ucraineni. Raportat la dimensiunea populației sale, Republica Moldova a devenit unul dintre cele mai importante state-gazdă din regiune, ceea ce a impus consolidarea mecanismelor naționale de protecție civilă și socială. Cooperarea cu Ucraina și sprijinul partenerilor europeni au permis reducerea presiunii asupra resurselor interne și dezvoltarea unor mecanisme bilaterale de asistență și protecție socială²³.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

Cooperarea s-a extins și către domeniul tehnico-militar²⁴, economic și energetic. În februarie 2026, autoritățile de la Chișinău au reluat procesul de actualizare a cadrului bilateral privind cooperarea tehnico-militară, prin inițierea demersurilor pentru negocierea unui nou acord.

În paralel, cele două state au urmărit consolidarea securității energetice, inclusiv prin sincronizarea sistemelor electrice cu rețeaua europeană ENTSO-E, dezvoltarea infrastructurii pentru tranzit regional și proiecte energetice comune.

Dimensiunea bilaterală este completată de cooperarea în formatul trilateral cu România²⁵. La început dialogul a fost unul foarte punctual, axat pe soluționarea unor provocări dintr-un anumit domeniu: politică externă²⁶ sau cooperare în domeniul energetic. În timp, aceste dimensiuni au fost extinse. Astăzi, dialogul primește noi dimensiuni, dar și potențial prin ridicarea nivelului discuțiilor sub auspiciului celor trei președinți de țară²⁷. Poziționarea Republicii Moldova ca nod de tranzit și logistic regional îi permite să participe la proiecte legate de reconstrucția Ucrainei și să faciliteze transportul de resurse și produse. Un exemplu îl constituie adaptarea continuă a mecanismelor de tranzit pentru produsele agricole ucrainene, în funcție de evoluția atacurilor rusești și a infrastructurii disponibile.

Totuși, apropierea dintre cele două state aduce și dosare mai complexe. Gestionarea resurselor de apă, în special a râului Nistru, va deveni un subiect important în contextul integrării europene a ambelor state. Atacurile asupra infrastructurii energetice și hidrotehnice ucrainene, dar și modul de utilizare a resurselor de apă, au implicații directe asupra securității civile și de mediu a Republicii Moldova și a comunităților din regiunea Odesa. Cooperarea bilaterală va trebui, astfel, să găsească un echilibru între nevoile de reconstrucție post-război ale Ucrainei și protejarea intereselor de securitate ale ambelor societăți.

²³ Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, Republica Moldova și Ucraina au semnat Acordul privind securitatea socială în cadrul Conferinței la nivel înalt privind drepturile sociale, Chișinău, 20 martie 2026, <https://social.gov.md/comunicare/comunicate/republica-moldova-si-ucraina-au-semnat-acordul-privind-securitatea-sociala-in-cadrul-conferintei-la-nivel-inalt-privind-drepturile-sociale/>

²⁴ Parlamentul Republicii Moldova, Acordul de cooperare tehnico-militară dintre Republica Moldova și Ucraina va fi actualizat, Chișinău, 11 februarie 2026, <https://parlament.md/ns-newsarticle-Acordul-de-cooperare-tehnicomilitar-dintre-Republica-Moldova-i-Ucraina-va-fi-actualizat.nspx>

²⁵ Ministerul Afacerilor Externe al României, Trilaterală România – Ucraina – Republica Moldova, București, 2026, <https://www.mae.ro/node/1511>

²⁶ Economica.net, Trilaterală România – R. Moldova – Ucraina la nivel de miniștri de externe se va reuni vineri la Chișinău, București, 4 iulie 2024, https://www.economica.net/trilateral-romania-r-moldova-ucraina-la-nivel-de-ministri-de-externe-se-va-reuni-veneri-la-chisinau-758216.html?uord=RQ-8XSldg2H_R8%3DzUk43lrSAXHEvm2RF-G-35kiJXPEchGP6QqWqIE2Omcq-RH7_I0i6WXeVSjFmLPYBIIIPdU%3D3qVU4azeODMslvpVGOb-87h2VJSD%3DsWHy/SPHlU4Aob-FMHQb

²⁷ Calea Europeană, Prima trilaterală prezidențială România – R. Moldova – Ucraina, la Odesa: Când Chișinăul, Kievul și Bucureștiul acționează împreună putem construi un drum clar spre o Europă unită, liberă și democratică, 11 iunie 2025, <https://www.caleaeuropeana.ro/prima-trilateral-prezidentia-romania-r-moldova-ucraina-la-odesa-cand-chisinaul-kievul-si-bucurestiul-actiunea-impreuna-putem-construi-un-drum-clar-spre-o-europa-unita-libera-si-democratica/>

Dimensiunea europeană a dialogului bilateral Declanșarea agresiunii ruse extinse împotriva Ucrainei a accelerat și apropierea europeană a celor două state. Kievul a depus cererea de aderare la Uniunea Europeană la scurt timp după 24 februarie 2022, fiind urmat câteva zile mai târziu de Chișinău și Tbilisi. Deși cele trei state aveau niveluri diferite de pregătire în ceea ce privește reformele și consolidarea instituțiilor democratice, ele împărtășeau o vulnerabilitate strategică majoră: confruntarea cu amenințări generate de prezența și acțiunile Rusiei.

În acest context, integrarea europeană a dobândit pentru Republica Moldova și Ucraina o dimensiune suplimentară, de securitate. UE nu mai este percepută doar ca sursă de oportunități economice sau ca putere normativă capabilă să transforme instituțiile și societățile statelor candidate, ci și ca un spațiu de reziliență, stabilitate și reducere a vulnerabilităților externe. Parcursul european a devenit astfel parte a răspunsului strategic al celor două state la noul mediu de securitate.

Interdependența acestor parcursuri nu a eliminat însă diferențele de interese. Kievul a criticat, în anumite momente, ceea ce a perceput drept folosirea de către Chișinău a conjuncturii politice și diplomatice create de agresiunea rusă pentru accelerarea propriei aderări. În prezent, ambele state sunt candidate și au început negocierile de aderare, însă perspectiva unei eventuale „decuplări” a parcursurilor lor rămâne prezentă în dezbaterile europene. Dimensiunea Ucrainei și implicațiile sale demografice și economice generează preocupări distincte în rândul statelor membre, în timp ce Republica Moldova poate avansa într-un ritm diferit.

Pentru Kiev, această diferențiere poate deveni un instrument de negociere în raport cu statele membre. Totuși, propriul interes strategic al Ucrainei presupune și înțelegerea faptului că securitatea sa este legată de stabilitatea politică și reziliența Republicii Moldova. Din această perspectivă, parcursurile europene ale celor două state sunt concurente în anumite privințe, dar fundamental interdependente.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Transformarea dialogului bilateral dintre Republica Moldova și Ucraina după 24 februarie 2022 nu trebuie înțeleasă exclusiv prin prisma amenințării militare ruse. Războiul a făcut mai vizibilă o interdependență de securitate care include dimensiuni politice, energetice, economice, de infrastructură și cooperare interinstituțională, protecție civilă și mediu. În acest nou context, securitatea celor două state este tot mai dificil de tratat separat, iar vulnerabilitățile unuia pot produce efecte directe asupra celuilalt. Interdependențele sunt din ce în ce mai evidente și condiționează o abordare adaptată noilor realități contextuale.

Această apropiere nu înseamnă însă dispariția sau anularea intereselor diferite sau a dosarelor sensibile. Dimpotrivă, pe măsură ce cooperarea se extinde, gestionarea resurselor de apă, a infrastructurii, a conectivității și a parcursurilor europene va impune negocieri mai complexe. Neglijarea unor dimensiuni precum securitatea civilă sau cea de mediu poate afecta nu doar relația politică bilaterală, ci și securitatea umană a comunităților de pe ambele maluri ale frontierei și, în consecință, să aibă efecte asupra securității regionale.

Pentru a rămâne sustenabil, parteneriatul moldo-ucrainean trebuie să fie pragmatic, predictibil și bazat pe respect reciproc pentru interesele naționale. Solidaritatea generată de război reprezintă un fundament important, dar viitorul relației va depinde de capacitatea celor două state de a transforma această solidaritate într-o cooperare instituționalizată, echitabilă și orientată către obiective comune de securitate și integrare europeană.

Republicii Moldova urmăresc să diversifice sursele de aprovizionare și să stabilească stocuri de gaze pentru situații de urgență sau pentru situații specifice. Acest lucru este realizat prin crearea cadrului necesar pentru achiziționarea, constituirea și utilizarea acestor rezerve, în special în cazul unui deficit de gaze naturale. Procesul de transformare structurală al industriei gazelor naturale din Republica Moldova, care a fost inițiat ca răspuns la criza energetică din regiune, continuă și în 2026. Accentul politicilor publice se deplasează de la gestionarea conjuncturală a situațiilor de criză către consolidarea unor mecanisme permanente de securitate energetică, bazate pe diversificarea aprovizionării, constituirea obligatorie a stocurilor și armonizarea cadrului normativ cu acquis-ul Uniunii Europene.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

Cu toate acestea, cadrul de securitate energetică se extinde asupra regiunii transnistrene, obligând entitatea responsabilă de furnizarea energiei să aibă stocuri corespunzătoare de cel puțin 15% din consumul mediu anual. Aceste schimbări arată că Republica Moldova a adoptat un model de securitate energetică mai durabil, preventiv și integrat în sistemele europene de gestionare a riscurilor energetice.

Rolul diplomației în asigurarea securității energetice naționale.

În contextul transformărilor geopolitice și energetice regionale, asigurarea aprovizionării cu gaze naturale reprezintă, în

anul 2026, una dintre componentele esențiale ale securității energetice a Republicii Moldova. Autoritățile au luat măsuri alternative pentru a spori rezistența energetică din cauza dependenței istorice de importuri de gaze naturale, a capacităților proprii de stocare și a vulnerabilității față de întreruperi ale aprovizionării³¹. Diplomația energetică a devenit mai importantă pentru securitatea națională datorită colaborării cu Uniunea Europeană și Comunitatea Energetică.

În 2026, Republica Moldova ar putea servi drept model pentru alte state fără capacități proprii de stocare, asigurând acces extern la gaze care reprezintă cel puțin 15% din consumul mediu anual. A fost creat un sistem care se bazează atât pe stocuri comerciale, cât și pe cele de securitate.

Pentru a reduce riscurile de aprovizionare, toți furnizorii vor fi obligați să-și constituie stocurile comerciale. Pentru ca Republica Moldova să aibă acces la infrastructura și mecanismele europene de securitate energetică, cooperarea internațională și diplomația energetică sunt esențiale, având în vedere că nu are depozite proprii. Astfel, diplomația energetică devine un element esențial al securității naționale, ajutând la diversificarea surselor și rutelor de aprovizionare, la formarea rezervelor strategice și la reducerea vulnerabilităților externe ale Republicii Moldova.

³¹ Energy Community Secretariat. South East and Eastern European gas security improves as storage rules advance, new report finds. 2026. <https://www.energy-community.org/>

Diplomația energetică - un instrument strategic pentru îmbunătățirea securității naționale a Republicii Moldova

În contextul dependenței de importuri și al instabilității regionale cauzate de războiul din Ucraina, securitatea energetică este vitală pentru securitatea Republicii Moldova. În urma crizei din 2021–2022, a crescut diversificarea surselor de aprovizionare și cooperarea cu România, Uniunea Europeană și Comunitatea Energetică. Accesul la piețele europene și constituirea rezervelor de gaze vor consolida securitatea energetică până în 2026, dar dependența de importuri și lipsa capacităților proprii de stocare vor rămâne probleme semnificative. Raportul privind stocarea gazelor pentru anul 2026 al Secretariatului Comunității Energetice prezintă Republica Moldova ca un model pentru statele europene care au piețe funcționale de gaze, dar nu au capacități proprii de stocare. Republicii Moldova are un sistem pe două niveluri: stocuri comerciale și stocuri de securitate, care sunt destinate exclusiv situațiilor de criză. Deoarece Republica Moldova nu are depozite subterane proprii, rezervele sunt păstrate în România, Ucraina și alte țări din UE și Comunitatea Energetică. În același timp, ANRE a impus furnizorilor activi obligația de a constitui aproximativ 140,35 milioane de metri cubi de stocuri comerciale până la 1 noiembrie 2026.

Acest lucru a îmbunătățit capacitatea statului de a gestiona eventualele perturbări ale aprovizionării. Parteneriatul strategic între Republica Moldova și România este un aspect distinct al diplomației energetice. În ceea ce privește cooperarea în domeniul energetic, Republica Moldova și România au ajuns la un acord privind prioritizarea livrărilor de carburanți în situații de criză în 2026, ceea ce va ajuta la continuitatea aprovizionării și la reducerea vulnerabilităților energetice.

Acest lucru a îmbunătățit capacitatea statului de a gestiona eventualele perturbări ale aprovizionării. Parteneriatul strategic între Republica Moldova și România este un aspect distinct al diplomației energetice. În ceea ce privește cooperarea în domeniul

energetic, Republica Moldova și România au ajuns la un acord privind prioritizarea livrărilor de carburanți în situații de criză în 2026, ceea ce va ajuta la continuitatea aprovizionării și la reducerea vulnerabilităților energetice. Cele două state au obiectivul de a pune în funcțiune linia electrică aeriană de 400 kV Vulcănești-Chișinău în anul 2026³².

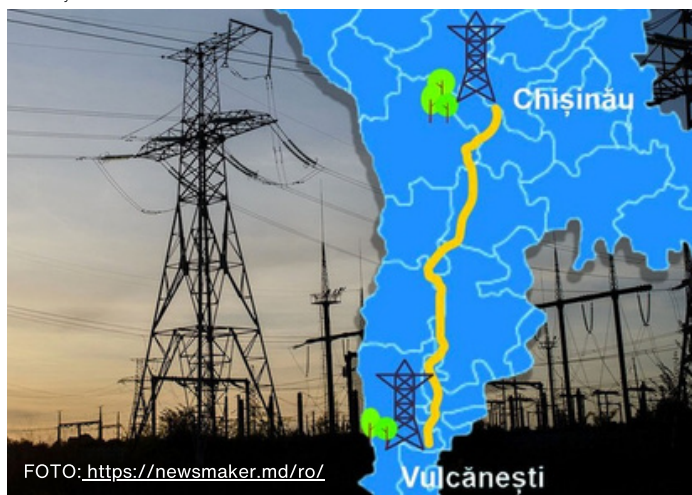

FOTO: <https://newsmaker.md/ro/>

Această infrastructură este esențială pentru a consolida conectarea Republicii Moldova la sistemul electroenergetic european și a reduce vulnerabilitățile legate de aprovizionarea cu energie electrică. Cu toate acestea, caracterul de perspectivă al colaborării bilaterale este subliniat atât prin accelerarea proiectului Bălți–Suceava, cât și prin examinarea oportunităților de dezvoltare a unor noi interconexiuni electrice la diferite niveluri de tensiune. Aceste proiecte diversifică nu numai rutele de aprovizionare, ci îmbunătățesc și sistemul energetic al țării. Procesul de armonizare a legislației naționale cu acquis-ul UE subliniază și dimensiunea diplomatică a securității energetice.

În conformitate cu Regulamentul (UE) 2017/1938, Republica Moldova a testat capacitatea instituțiilor și operatorilor de a reacționa coordonat în cazul unei crize de aprovizionare cu gaze naturale în iunie 2026, cu sprijinul Secretariatului Comunității Energetice și al partenerilor europeni. Prin urmare, extinderea infrastructurii fizice nu este singurul lucru care necesită integrarea energetică europeană; trebuie, de asemenea, ca cadrul instituțional și normativ să se apropie de standardele europene.

³² Ministerul Energiei al Republicii Moldova. Cooperarea energetică dintre Republica Moldova și România. Disponibil la:

https://energie.gov.md/ro/content/cooperarea-energetica-dintre-republica-moldova-si-romania-printre-subiectele-principale-ale?utm_source

³³ Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene. Regulamentul (UE) 2017/1938 din 25 octombrie 2017 privind măsurile de garantare a siguranței furnizării de gaze și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 994/2010 https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1938/oj/eng?utm_source

Ca urmare, experiența Republicii Moldova arată că diplomația energetică nu mai poate fi văzută doar ca un instrument al cooperării economice sau al politicii externe. Colaborarea cu România, Uniunea Europeană și Comunitatea Energetică în cadrul diplomației energetice ajută la diversificarea aprovizionării și la integrarea Republicii Moldova în piața energetică europeană. De la 2022 până la 2026, schimbările arată o tranziție de la dependență și vulnerabilitate la un model european care se concentrează pe diversificare, rezistentă și integrare.

Diplomația energetică devine un instrument vital în politica de securitate a națiunii. Cu toate acestea, factorii de risc continuă să fie dependența de importuri și volatilitatea pietelor energetice.

Schimbările din 2022–2026 arată că securitatea energetică a devenit o parte strategică a securității naționale a Republicii Moldova. În timp ce au accelerat diversificarea surselor de aprovizionare și a rutelor de aprovizionare, crizele locale au evidențiat vulnerabilitățile care rezultă din dependența de import. Trecerea de la un model care se baza pe dependență către unul care se concentrează pe reziliență, diversificarea și integrarea europeană este

UE & Republica Moldova

OPINIE

Summitul UE–Republica Moldova

Pe 22 iunie 2026, la Bruxelles, s-a desfășurat cel de-al doilea Summit UE-Republica Moldova. Pe hârtie, un eveniment diplomatic de rutină. În realitate, unul dintre cele mai importante momente din parcursul european al Moldovei de la obținerea statutului de candidat, în iunie 2022.

³⁴ Doctor în științe politice, expert asociat al Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Domenii de expertiză: securitatea europeană și politica de extindere a UE, geopolitica Federației Ruse în zona Mării Negre, politica internă și externă a statelor ex-sovietice (cu accent pe Republica Moldova, Ucraina, Armenia, Georgia, Belarus, Azerbaidjan și Kazahstan).

Contextul: un summit care a prins Moldova pe val

Summitul a venit la exact o săptămână după un alt moment de referință: deschiderea, pe 15 iunie 2026, a primului cluster de negocieri de aderare, cel dedicat statului de drept, justiției și luptei cu corupția. Această secvență nu este întâmplătoare. Bruxelles-ul a ales să organizeze summitul imediat după deschiderea clusterului tocmai pentru a consolida semnalul politic: Moldova nu mai este un candidat în așteptare, ci un stat în negociere activă. Președintele Consiliului European, António Costa, a formulat-o explicit: progresul Moldovei este impresionant, iar UE este determinată să avanseze rapid. În limbajul diplomatic prudent al Bruxelles-ului, aceste cuvinte nu sunt curtoazie, ci asumare politică³⁵.

Ce s-a semnat și ce înseamnă

Dincolo de declarații, summitul a produs angajamente financiare noi și foarte concrete. Au fost anunțate investiții de 232,7 milioane de euro pentru reabilitarea drumului Porumbrei-Comrat, 11 milioane de euro pentru rezistența împotriva amenințărilor hibride și 17 milioane de euro pentru infrastructura de frontieră. A fost semnat și un acord-cadru de cooperare în cercetare și inovare, care conectează instituțiile moldovenești la rețelele europene de specialitate. Von der Leyen a anunțat că alte 500 de milioane de euro sunt pregătite pentru deblocare, condiționat de continuarea reformelor³⁷. Aceste cifre trebuie puse în context pentru a fi înțelese corect. Pachetul total de 1,9 miliarde de euro reprezintă aproximativ 10% din bugetul

FOTO: <https://www.magnific.com/>

Raportul Comisiei Europene privind progresul Moldovei confirmă această evaluare: statul moldovean a îndeplinit 93% din reformele cerute în cadrul Planului de Creștere, ceea ce a deblocat prima tranșă de 500 de milioane de euro din pachetul total de 1,9 miliarde pentru perioada 2025-2027. Moldova a absorbit deja aproximativ un sfert din întreg pachetul, un indicator important nu doar al voinței politice, ci și al capacității administrative de a gestiona fonduri europene³⁶.

anual al Moldovei. Jumătate din sumă sunt granturi nerambursabile, bani care nu trebuie returnați. Iar 11 milioane de euro alocați explicit pentru rezistența la amenințări hibride sunt un semnal că UE tratează securitatea Moldovei nu separat de procesul de integrare, ci ca parte integrantă din acesta. Costa a subliniat că experiența Moldovei în contracararea amenințărilor hibride a devenit un model pentru alte state, o recunoaștere care depășește sfera bilaterală și plasează Moldova în rolul de

³⁵ Remarks by President António Costa at the press conference following the EU-Moldova summit. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/06/22/remarks-by-president-antonio-costa-at-the-press-conference-following-the-eu-moldova-summit/>

³⁶ EU-Moldova Summit in Brussels marks a new milestone on path to EU membership. https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-moldova-summit-brussels-marks-new-milestone-path-eu-membership-2026-06-22_en

³⁷ EU-Moldova summit to take place in Brussels on 22 June. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/06/17/eu-moldova-summit-to-take-place-in-brussels-on-22-june/>

furnizor, nu doar de beneficiar, al securității regionale³⁸.

Integrarea graduală: ce simt deja cetățenii

Un aspect adesea subestimat al summitului este atenția acordată beneficiilor concrete care ajung deja la cetățeni, fără a mai aștepta ziua aderării depline. Moldova este integrată în SEPA, sistemul european de plăți în euro, care permite transferuri rapide și ieftine în spațiul european. Funcționează deja în schema Roam Like at Home, care elimină tarifele de roaming la nivel european. Participă la programul Europa Creativă și este conectată la piețele europene de energie. Din 2027 se pregătește extinderea abonamentului feroviar DiscoverEU pentru tinerii moldoveni. Președinta Comisiei Europene, Ursula Von der Leyen a spus explicit: cetățenii și întreprinderile moldovenești simt deja schimbările. Integrarea graduală: ce simt deja cetățenii.

Un aspect adesea subestimat al summitului este atenția acordată beneficiilor concrete care ajung deja la cetățeni, fără a mai aștepta ziua aderării depline. Moldova este integrată în SEPA, sistemul european de plăți în euro, care permite transferuri rapide și ieftine în spațiul european. Funcționează deja în schema Roam Like at Home, care elimină tarifele de roaming la nivel european³⁹. Participă la programul Europa Creativă și este conectată la piețele europene de energie.

CLARIFICĂRI CONCEPTUALE

— Chișinăul primește un nou mandat de la Bruxelles: —
ce spune raportul Parlamentului European și ce urmează pentru Republica Moldova

Laurențiu Pleșca

Parlamentul European a votat la 8 iulie, la Strasbourg, un raport care confirmă, în termeni fără echivoc, susținerea instituției pentru parcursul european al Republicii Moldova⁴¹. Documentul nu este un gest simbolic izolat, ci o piesă dintr-un proces care se derulează de aproape patru ani, de la obținerea statutului de țară candidată, în 2022, până la deschiderea negocierilor de aderare, în 2024, și la finalizarea screening-ului, în toamna anului trecut⁴². Ce aduce nou raportul este calendarul: eurodeputații încurajează autoritățile de la Chișinău să mențină ritmul reformelor, astfel încât negocierile să poată fi închise provizoriu până la începutul lui 2028, cu obiectivul ca aderarea efectivă să devină realitate în 2030.

Miza acestui vot depășește simpla apreciere protocolară a eforturilor Chișinăului. Raportul reafirmă un principiu pe care Republica Moldova l-a invocat constant în ultimii ani, acela că aderarea trebuie să avanseze pe baza propriilor merite, independent de calendarul altor state candidate. În același timp, textul adoptat la Strasbourg încadrează extinderea Uniunii nu doar ca pe un proces tehnic, ci ca pe o investiție strategică în propria securitate, un limbaj care reflectă cât de mult s-a schimbat percepția Bruxelles-ului asupra vecinătății estice după 2022.

Ce evidențiază raportul

Eurodeputații apreciază deschiderea negocierilor de aderare, ritmul procesului de screening și progresul apropierei legislației naționale de *acquis-ul* comunitar. Sunt evidențiate în mod special rezultatele din domeniul energetic, unde Republica Moldova s-a desprins treptat de dependența de rețeaua rusă și s-a sincronizat cu piața europeană de electricitate, cu sprijin tehnic important din partea României⁴³. La acestea se adaugă reforma justiției, consolidarea statului de drept, combaterea corupției și modernizarea administrației publice, domenii în care progresele sunt reale, chiar dacă rămân, potrivit rapoartelor anterioare ale Comisiei, printre cele mai dificile capitole ale procesului⁴⁴.

Un calendar care pune presiune, dar și obligă Bruxelles-ul

Fixarea unui reper temporal, închiderea provizorie a negocierilor până la începutul lui 2028 și aderarea în 2030, schimbă natura discuției. Până acum, exercițiul de extindere risca să rămână un orizont vag, mereu amânat cu un an sau doi. Un calendar asumat de

³⁸ EU-Moldova summit, 22 June 2026.

https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova/eu-moldova-summit-22-june-2026_en

³⁹ EU-Moldova Summit in Brussels marks a new milestone on path to EU membership.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_1406

⁴¹ Raportul privind Republica Moldova, adoptat de plenul Parlamentului European la Strasbourg. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2026-0164_EN.html

⁴² Republica Moldova a primit statutul de țară candidată la 23 iunie 2022, negocierile de aderare s-au deschis oficial la 25 iunie 2024, iar procesul de screening bilateral, început în iulie 2024, s-a încheiat în septembrie 2025. https://en.wikipedia.org/wiki/Accession_of_Moldova_to_the_European_Union

⁴³ Comisia Europeană a constatat un nivel foarte bun de pregătire al Republicii Moldova la capitolul energie (capitolul 15) în Pachetul de extindere din 2025. https://enlargement.ec.europa.eu/moldova-report-2025_en

Parlamentul European are o dublă funcție: pune presiune pe Chișinău să nu încetinească reformele exact în perioada în care oboseala electorală sau tentația populismului ar putea slăbi coaliția pro-europeană, dar obligă și instituțiile europene să livreze, la rândul lor, deschiderea clusterelor de negociere, sprijinul tehnic și financiar și, în cele din urmă, voința politică a celor 27 de state membre, fără de care niciun calendar nu are valoare.

Atacurile hibride, prezente în text ca o realitate, nu ca o ipoteză

Raportul condamnă ferm atacurile hibride și încercările Federației Ruse de a submina instituțiile democratice și parcursul european al Republicii Moldova. Nu este o formulare de circumstanță. Alegerile prezidențiale din 2024 și cele parlamentare din 2025 au arătat, cu probe documentate de autoritățile moldovene și de partenerii europeni, amploarea finanțării ilegale a unor structuri politice, a dezinformării coordonate și a presiunilor economice exercitate dinspre Moscova⁴⁵. Faptul că Parlamentul European numește explicit acest fenomen, în loc să-l trateze ca pe un detaliu de context, arată că instituțiile europene tratează reziliența democratică a Republicii Moldova ca pe o condiție a aderării, la fel de importantă ca alinierea legislativă.

Ce înseamnă acest vot pentru cetățenii Republicii Moldova

Dincolo de diplomație, raportul confirmă un lucru pe care cetățenii îl pot verifica deja în viața de zi cu zi: reformele din ultimii ani nu sunt doar exerciții birocratice pentru Bruxelles, ci produc efecte concrete, de la sincronizarea energetică ce a redus vulnerabilitatea la șantajul rusesc, până la liberalizarea comercială care a făcut din Uniunea Europeană principala destinație a exporturilor moldovenești. Susținerea politică, tehnică și financiară pe care raportul o încurajează să continue, inclusiv prin Planul de Reziliență și Creștere⁴⁶, rămâne însă condiționată de capacitatea Chișinăului de a duce reformele până la capăt, nu doar de a le începe.

Miza mai largă: fiecare pas al Moldovei restrânge spațiul de manevră al Rusiei

Pentru securitatea europeană, semnalul de la Strasbourg confirmă o schimbare de logică pe care evenimentele din regiune au consolidat-o în ultimul an: competiția cu Rusia pentru vecinătatea estică nu se mai joacă exclusiv pe câmpul de luptă din Ucraina, ci și la nivel instituțional, prin calendare de aderare, capitole de negociere și rapoarte votate în plen. Fiecare etapă parcursă de Republica Moldova fără să cedeze presiunii Moscovei reduce miza pe care Rusia o poate specula în regiune și întărește argumentul, tot mai greu de contestat, că cea mai eficientă formă de apărare a flancului estic al Uniunii este să transforme vecinii mici și vulnerabili în state reziliente, ancorate instituțional în Europa. Din această perspectivă, votul de astăzi nu este doar un bilanț de etapă, ci o miză pe care Bruxelles-ul își asumă acum, public, să nu o piardă.

Din 2027 se pregătește extinderea abonamentului feroviar DiscoverEU pentru tinerii moldoveni. Președinta Comisiei Europene, Ursula Von der Leyen a spus explicit: cetățenii și întreprinderile moldovenești simt deja schimbările⁴⁰.

Această strategie de integrare graduală are o logică strategică pe care merită să o recunoaștem: cu cât mai multe domenii ale vieții cotidiene sunt conectate la standardele și structurile europene înainte de aderarea formală, cu atât procesul devine mai ireversibil și mai greu de dezintegrat prin presiuni externe. Nu este doar o chestiune de confort pentru cetățeni, ci și un mecanism de consolidare a ancorării geopolitice a Moldovei.

Ce rămâne de făcut și unde sunt riscurile reale

a confirmat un progres real, dar nu a eliminat vulnerabilitățile structurale ale Moldovei. Primul cluster de negocieri, cel despre statul de drept, este tocmai cel mai dificil: reforma judiciară, lupta cu corupția sistemică și consolidarea instituțiilor independente sunt procese care durează ani și care pot fi blocate sau inversate de schimbări politice interne.

⁴⁰ Second EU-Moldova Summit. Von der Leyen: "A further 528 million is ready for Chișinău, subject to reforms"

<https://www.eunews.it/en/2026/06/22/second-eu-moldova-summit-von-der-leyen-a-further-528-million-is-ready-for-chisinau-subject-to-reforms/>

⁴⁵ Rezoluția comună a Parlamentului European privind consolidarea rezilienței Republicii Moldova în fața amenințărilor hibride și a ingerințelor ruse, adoptată în septembrie 2025, în contextul alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-10-2025-0355_EN.html

⁴⁶ Planul de Reziliență și Creștere pentru Republica Moldova, în valoare de 1,9 miliarde de euro (2025-2027), aprobat prin regulamentul de instituire a Facilității de Reformă și Creștere. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0006_EN.html

Moldova are un parcurs european asumat la nivelul conducerii actuale, dar coeziunea societală în jurul acestui obiectiv rămâne un subiect sensibil, vulnerabil la narativele de dezinformare finanțate extern. În fine, ritmul reformelor nu poate fi garantat. Moldova a impresionat Bruxelles-ul cu 93% din reforme îndeplinite, dar presiunea externă rusă, fragilitatea instituțională și tentațiile populiste interne sunt factori reali care pot încetini sau perturba procesul. Sprijinul european este condiționat de continuarea reformelor, nu garantat indiferent de evoluții. Această condiționalitate este, paradoxal, un mecanism de protecție și pentru Moldova: o obligă să mențină direcția, chiar și atunci când presiunile interne ar îndemna la compromisuri.

Summitul UE-Moldova din 22 iunie 2026 confirmă că parcursul european al Moldovei este real, măsurabil și recunoscut la cel mai înalt nivel politic al Uniunii Europene. Nu este o promisiune vagă, ci un proces cu cifre, calendare și angajamente verificabile. Pentru comunitatea de securitate, mesajul esențial este că integrarea europeană nu este separată de securitate, ci este cel mai solid mecanism de consolidare a rezilienței pe care Moldova îl are la dispoziție. Fiecare cluster de negocieri deschis, fiecare tranșă de fonduri deblocată, fiecare domeniu integrat gradual înseamnă un pas în plus spre ireversibilitate.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

OPINIE

Regulamentul european privind inteligența artificială: implicații pentru securitatea cibernetică și informațională a Republicii Moldova

Rodica Panța

Implementarea, începând cu 2 august 2026, a majorității prevederilor Regulamentului Uniunii Europene privind inteligența artificială reprezintă un moment important în consolidarea cadrului european de guvernare a tehnologiilor emergente.

Din august, cadrul european capătă o relevanță practică sporită, inclusiv prin aplicarea obligațiilor privind transparența anumitor sisteme și a conținutului generat sau manipulat prin inteligență artificială^{47,48}. Pentru Republica Moldova, semnificația AI Act vizează atât armonizarea juridică

⁴⁷ Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Text with EEA relevance). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>

⁴⁸ AI Act. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>

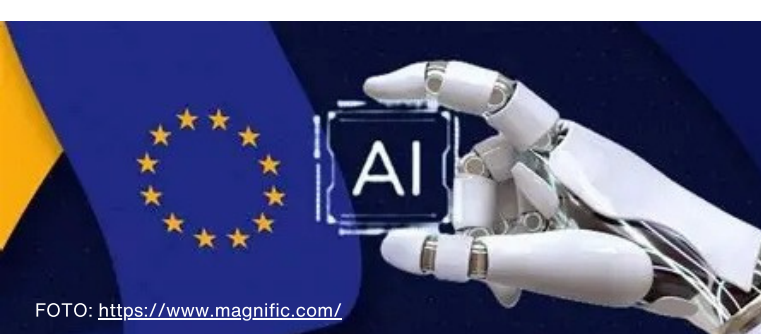

FOTO: <https://www.magnific.com/>

identificarea conținutului generat sau manipulat artificial și a deepfake-urilor în condițiile prevăzute de Regulament⁵². Deepfake-ul trebuie analizat ca instrument potențial al operațiunilor de influență. Imaginea sau vocea unui lider politic⁵³, reprezentant al unei instituții publice, jurnalist sau expert poate fi reprodusă și plasată într-un context artificial. În perioade electorale sau în timpul unor crize, intervalul dintre publicarea unui material fals și verificarea acestuia poate influența percepțiile și comportamentul public.

IA generativă permite și crearea unor ecosisteme de influență: texte în limbile română și rusă, imagini sintetice, materialele audio-video și rețele de conturi automatizate. În Republica Moldova devine prioritară dezvoltarea capacităților de detectare, verificare și comunicare rapidă în cazul conținutului sintetic manipulator.

IA generativă modifică inclusiv ingineria socială. Mesajele de phishing pot deveni personalizate și adaptate contextului instituțional, iar clonarea vocii poate transforma un apel telefonic într-un instrument credibil de fraudă, manipulare sau obținere a informațiilor sensibile. Această evoluție schimbă raportul dintre securitatea tehnică și factorul uman. Pentru instituțiile publice, pregătirea angajaților devine o componentă a securității organizaționale. Alfabetizarea în domeniul inteligenței artificiale – AI literacy – trebuie tratată inclusiv ca formă de alfabetizare în domeniul securității. AI Act consacră această

dimensiune prin articolul 4, aplicabil din februarie 2025⁵⁴.

O altă implicație privește infrastructurile critice. Utilizarea algoritmilor în energie, telecomunicații, transport, sectorul financiar, sănătate și administrație generează noi interdependențe. Calitatea datelor, securitatea modelelor, controlul accesului, furnizorul tehnologiei și capacitatea de intervenție umană devin elemente ale rezilienței. Apare totodată problema dependenței tehnologice. Instituțiile Republicii Moldova pot utiliza modele IA, infrastructuri cloud și servicii dezvoltate sau găzduite în alte state. Achiziția soluțiilor IA pentru sectorul public trebuie să includă criterii privind protecția datelor, securitatea lanțului de aprovizionare, auditabilitatea, continuitatea serviciilor și controlul uman.

Din perspectiva integrării europene, AI Act trebuie privit ca parte a convergenței dintre transformarea digitală, securitatea cibernetică, securitatea informațională și protejarea drepturilor fundamentale.

Republica Moldova ar trebui să se concentreze pe câteva direcții:

- cartografierea sistemelor IA utilizate de instituțiile publice;
- clasificarea acestora în funcție de risc;
- integrarea riscurilor IA în cadrul național de securitate cibernetică;
- introducerea standardelor de securitate pentru achizițiile publice de tehnologii IA;
- dezvoltarea capacităților de identificare a deepfake-urilor;
- pregătirea funcționarilor publici și consolidarea cooperării dintre instituțiile responsabile de securitate cibernetică, spațiul informațional, protecția datelor și infrastructurile critice.

⁵² Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Text with EEA relevance). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>

⁵³ În 2023 și 2024 au fost create mai multe Deep fake-uri cu președinta Maia Sandu. /VIDEO/ Deepfake-urile cu președinta nu conținesc! Noul video trucat prezintă un discurs fictiv după vizita la Timișoara. <https://tv8.md/2024/01/18/video-deepfake-urile-cu-presedinta-nu-contentesc-noul-video-trucat-prezinta-un-discurs-fictiv-dupa-vizita-la-timisoara/249256>; Deepfake cu Maia Sandu de Revelation. <https://stopfals.md/ro/article/deepfake-cu-maia-sandu-de-revelion-181392>

⁵⁴ AI Literacy - Questions & Answers. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/faqs/ai-literacy-questions-answers>

AI Act oferă Republicii Moldova un model de reglementare și un cadru pentru regândirea securității digitale într-un mediu în care tehnologia, informația și securitatea devin profund interdependente. Miza strategică pentru Republica Moldova constă în integrarea guvernantei inteligenței artificiale în arhitectura securității naționale și a

rezilienței democratice. Alinierea graduală la standardele europene poate consolida securitatea cibernetică, integritatea spațiului informațional, protecția infrastructurilor critice și capacitatea instituțiilor publice de a utiliza inteligența artificială în condiții de siguranță, transparență și responsabilitate.

OPINIE

Capitolul 24: de la deschiderea negocierilor la testul implementării

✦ *Sanda Sandu⁵⁵, Ana Negru⁵⁶,
Irina Bogdan⁵⁷*

Deschiderea negocierilor nu este testul real

În procesul de negociere a Capitolului 24, Republica Moldova, în cooperare cu Uniunea Europeană, va evalua cadrul național și nivelul de aliniere la acquis-ul UE în domeniile justiției, libertății și securității. Astfel, acest capitol este unul dintre cele mai complexe capitole ale negocierilor, deoarece reunește 11 domenii generale de activitate, care vizează:

- lupta împotriva crimei organizate;
- cooperarea în domeniul drogurilor;
- lupta împotriva terorismului și prevenirea radicalizării;
- cooperarea în domeniul de aplicare a legii, schimbului de informații;
- managementul frontierei de stat;
- azilul;
- migrația;
- vizele;
- cooperarea juridică în materie civilă și comercială;
- cooperarea juridică în materie penală și măsurile anticorupție⁵⁸.

Capitolul 24 face parte din Clusterul 1 - Valori Fundamentale, care a fost deschis de

către UE pentru Moldova la data de 15 iunie 2026. Odată cu deschiderea formală UE va aprecia progresul de implementare în baza criteriilor intermediare pentru capitolele 23 și 24. În perioada următoare va fi nevoie de dovezi solide privind progresul la nivel de implementare practică, și capacității operaționale a instituțiilor naționale ale RM.

Provocarea este ca Republica Moldova să aducă probe că ea reușește să schimbe paradigma în ariile cu restanțe sistemice cum este investigarea, documentarea și judecarea cauzelor penale privind spălarea banilor precum și celor legate de criminalitatea organizată.

În perioada următoare va fi nevoie de dovezi solide privind progresul la nivel de implementare practică, și capacității operaționale a instituțiilor naționale ale RM.

Provocarea este ca Republica Moldova să aducă probe că ea reușește să schimbe paradigma în ariile cu restanțe sistemice cum este investigarea, documentarea și judecarea cauzelor penale privind spălarea banilor precum și celor legate de criminalitatea organizată.

⁵⁵ Cofondatoare a Platformei pentru Inițiative în Securitate și Apărare și manager de program la Fundația Konrad Adenauer, are o experiență de peste 8 ani în societatea civilă și organizații internaționale. Fellow Wikimedia pe Drepturile Omului, este expertă în anticorupție, integritate și guvernarea sectorului de securitate, publicând studii privind securitatea informațională și coordonarea asistenței externe.

⁵⁶ Directoare adjunctă a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Membră a Grupului de lucru nr. 24, constituit în contextul negocierilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

⁵⁷ Licențiată în Drept și deținătoare a unui master în Drept Internațional, activează în cadrul Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Domeniile sale de interes includ drepturile omului și procesul de integrare europeană a Republicii Moldova.

⁵⁸ Capitolul 24: Justiție, Libertate și Securitate

https://old.gov.md/sites/default/files/parte_narativa_cap_24_justitie_libertate_si_securitate_2.pdf

De la aliniere la rezultate: adevărata dificultate a Capitolului 24

Republica Moldova a depus un efort considerabil până la această etapă prin axarea pe construirea cadrului său instituțional la nivel național. Acest aspect rămâne a fi unul important, dar nu și unul suficient. Or, îndeplinirea Țintelor și a indicatorilor prevăzuți în Agenda de reforme, de care depinde efectuarea etapizată a plăților din cadrul Mecanismului de reformă și creștere, este importantă pentru susținerea ritmului reformelor și al dezvoltării Republicii Moldova. Schimbarea devine mai evidentă dacă problemele semnalate anterior de Comisia Europeană sunt comparate cu cerințele stabilite acum prin criteriile referință intermediare.

O parte dintre vulnerabilitățile identificate deja în domenii precum combaterea criminalității grave și organizate, criminalitatea cibernetică, traficul de persoane și de arme, cooperarea în domeniul drogurilor sau combaterea terorismului se regăsesc acum sub forma unor rezultate care trebuie demonstrate. Nu mai este suficientă existența unei strategii sau a unui mecanism instituțional. Exemplul Muntenegrului este relevant în acest sens.

După ani de negocieri pe Capitolele 23 și 24, Uniunea Europeană a constatat în iunie 2024 că criteriile de referință intermediare au fost, în ansamblu, îndeplinite. Chiar și atunci, accentul a rămas pe implementare și rezultate în practică. Pentru Moldova, acest precedent demonstrează că deschiderea unui capitol nu înseamnă automat și apropierea rapidă de închiderea lui⁵⁹.

Această orientare spre rezultate se regăsește și într-un alt instrument al procesului de integrare europeană, Mecanismul de reformă și creștere. Deși distinct de criteriile de referință stabilite în negocierile de aderare, mecanismul condiționează plățile de îndeplinirea unor pași măsurabili din Agenda de Reforme. În martie 2026, evaluarea pozitivă a 24 de indicatori de reformă a permis eliberarea unei noi tranșe de 189 de milioane de euro. Astfel, capacitatea de implementare capătă o miză dublă: ea este relevantă pentru credibilitatea progresului în procesul de aderare, dar, în cadrul Growth Facility, determină direct și accesul la o parte din sprijinul financiar european⁶⁰.

Ce va conta de acum înainte

În continuare, vor conta rezultatele practice și procesele încheiate pe care Republica Moldova le va putea demonstra. Această schimbare de accent pune o presiune suplimentară asupra capacității instituțiilor de a menține procese funcționale și de a produce rezultate în timp. Unul dintre aceștia ține de deficitul și fluctuația de personal din instituții⁶¹, care pot afecta stabilitatea și continuitatea proceselor, acumularea și menținerea expertizei, precum și capacitatea de a duce procesele inițiate până la rezultate concrete. O fluctuație ridicată de personal poate afecta continuitatea aplicării procedurilor și practicilor deja instituite.

⁵⁹ Commission Staff Working Document, Republic of Moldova 2025 Report, Accompanying the Document, Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, 2025 Communication on EU enlargement policy, Brussels, 4.11.2025, SWD(2025) 758 final https://enlargement.ec.europa.eu/moldova-report-2025_en

⁶⁰ Republica Moldova a realizat peste 90% din măsurile de reformă, planificate pentru prima jumătate a anului 2026. Rezultatele urmează să fie validate de Comisia Europeană, 10.07.2026

<https://gov.md/ro/comunicate-de-presa/republica-moldova-realizat-pest-90-din-masurile-de-reforma-planificate-pentru>

⁶¹ Moldova Report 2025. https://enlargement.ec.europa.eu/moldova-report-2025_en

Acest lucru arată că implementarea trebuie privită ca un sistem în care diferite componente trebuie să funcționeze împreună și să se susțină reciproc. Un alt factor important pentru următoarea etapă a negocierilor este capacitatea de coordonare între instituții⁶², care presupune delimitarea clară a competențelor, cooperare efectivă și schimb de informații.

Aceasta nu înseamnă că asemenea mecanisme de cooperare nu există deja. Însă includerea cooperării interinstituționale în criteriile de referință intermediare arată că ceea ce poate părea la prima vedere o recomandare generală reprezintă, de fapt, o condiție importantă pentru funcționarea sistemului și pentru obținerea unor rezultate verificabile. Aceste rezultate contează și pe plan intern: evaluările nu sunt doar exerciții tehnice, ele arată dacă schimbările se resimt în viața oamenilor: printr-o justiție mai corectă, mai multă siguranță și mai multă încredere în stat⁶³.

Reducerea deficitului și a fluctuației de personal, împreună cu consolidarea cooperării dintre instituții, poate crea condițiile necesare pentru apariția unor practici funcționale și constante, nu doar a unor rezultate izolate. Tocmai această continuitate este importantă pentru obținerea unor rezultate constante și demonstrabile, inclusiv în domenii precum combaterea criminalității grave și organizate sau sechestrarea și confiscarea definitivă a activelor, prevăzute în Poziția comună a UE pentru Clusterul 1⁶⁴.

CONCLUZIE

Deși deschiderea negocierilor pentru Clusterul 1: Fundamentals reprezintă un succes⁶⁵, acesta fiind primul Cluster deschis și ultimul închis în procesul de aderare, iar progresul înregistrat în cadrul său urmând să determine ritmul general al negocierilor⁶⁶, procesul rămâne a fi unul bazat pe performanțele proprii. În acest context, menținerea progresului și capacitatea instituțiilor de a transforma reformele asumate în practici funcționale devin esențiale.

Republica Moldova urmează să consolideze practici instituționale eficiente, suficient de stabile și să fie determinată să promoveze reforme. Această capacitate este relevantă atât pentru evaluarea tehnică din procesul de aderare, cât și pentru credibilitatea Republicii Moldova în raport cu statele membre. Țările candidate care demonstrează că reformele funcționează în practică pot contribui la atenuarea rezervelor în rândul statelor membre sceptice⁶⁷. În cazul Capitolului 24, instituții capabile să aplice reformele în mod consecvent înseamnă și o capacitate mai mare a statului de a răspunde provocărilor din domenii esențiale pentru securitatea internă.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

⁶² Moldova Report 2025. https://enlargement.ec.europa.eu/moldova-report-2025_en

⁶³ S-au desfășurat primele ședințe de monitorizare a progreselor înregistrate pe Capitolele 23 și 24. <https://old.gov.md/ro/content/s-au-desfasurat-primele-sedinte-de-monitorizare-progreselor-inregistrate-pe-capitolele-23-si>

⁶⁴ Conference on accession to the European Union – Republic of Moldova. European Union common position – Cluster 1: Fundamentals.

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/AD-19-2026-INIT/en/pdf>

⁶⁵ Ukraine and Moldova launch EU accession negotiations. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2026-06-16/ukraine-and-moldova-launch-eu-accession-negotiations>

⁶⁶ Enlargement: EU and Moldova reach a milestone in accession talks with opening of the first negotiation cluster.

https://enlargement.ec.europa.eu/news/enlargement-eu-and-moldova-reach-milestone-accession-talks-opening-first-negotiation-cluster-2026-06-15_en

⁶⁷ Accelerate the accessions: Why faster is better in EU enlargement policy. <https://ecfr.eu/publication/accelerate-the-accessions-why-faster-is-better-in-eu-enlargement-policy>

Capitolele 30 și 31: de la aliniere la capacitatea de a acționa ca stat membru al UE

Rodica Panța

Deschiderea, la 14 iulie 2026, a negocierilor pentru Clusterul 6 „Relații externe”, care include Capitolul 30 „Relații externe” și Capitolul 31 „Politica externă, de securitate și de apărare”, reprezintă o etapă importantă în procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Cele două capitole acoperă politica comercială și relațiile internaționale, dar și politica externă, de securitate și apărare, inclusiv alinierea la pozițiile UE, sancțiuni și măsuri restrictive⁶⁸. Dincolo de dimensiunea tehnică, deschiderea acestui cluster trebuie analizată prin prisma transformărilor pe care aderarea le produce asupra modului în care Republica Moldova își definește și promovează interesele naționale. Poziția de negociere prezentată de Chișinău indică disponibilitatea de asumare a obligațiilor unui viitor stat membru, în timp ce poziția UE plasează accentul pe alinierea și implementarea efectivă a acquis-ului⁶⁹. Consiliul UE precizează explicit că monitorizarea progreselor privind alinierea și implementarea standardelor europene va continua pe întreaga durată a negocierilor⁷⁰. Capitolul 30 vizează:

- politica comercială comună;
- cooperarea pentru dezvoltare
- și ajutorul umanitar,

presupunând alinierea Republicii Moldova la legislația și angajamentele externe ale UE⁷¹.

În actualul context geopolitic, implicațiile sale au și o dimensiune de securitate, deoarece investițiile, tehnologiile, infrastructura critică și lanțurile de aprovizionare pot genera vulnerabilități strategice. Pentru Republica Moldova, prioritară devine consolidarea capacității instituționale de screening al investițiilor străine, control al exporturilor de produse cu dublă utilizare și evaluare a dependențelor economice. Totodată, integrarea în politica comercială comună va presupune o corelare tot mai strânsă a relațiilor economice cu statele terțe cu pozițiile și interesele UE, contribuind la consolidarea ancorării geopolitice europene a Republicii Moldova.

SURSĂ: <https://www.zdg.md/stiri/viitorul-nostru-comun-incepe-acum-relatia-ue-r-moldova-etapa-negocierilor/>

⁶⁸ Republica Moldova a deschis oficial negocierile pentru clusterul 6 – Relații externe. <https://old.gov.md/ro/content/republica-moldova-deschis-oficial-negocierile-pentru-clusterul-6-relatii-externe>

⁶⁹ Poziția comună a Uniunii Europene – Grupul tematic 6: Relații externe. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/AD-51-2026-INIT/ro/pdf>

⁷⁰ Ibidem, p. 12

⁷¹ Extindere: UE și Moldova încep negocierile privind politicile în domeniul relațiilor externe. https://enlargement.ec.europa.eu/news/enlargement-eu-and-moldova-start-negotiations-external-relations-policies-2026-07-14_en?utm_source=chatgpt.com

În acest domeniu, una dintre principalele provocări este diferența dintre alinierea politică și capacitatea operațională. Participarea la PESCE presupune asumarea pozițiilor comune ale UE și aplicarea acestora inclusiv atunci când generează costuri politice, economice sau diplomatice. Republica Moldova înregistrează în 2025 o rată de aliniere de 91% la declarațiile înaltului

Capitolul 31 acordă o atenție sporită amenințărilor hibride, inclusiv atacurilor cibernetice, ingerințelor externe și manipulării informaționale, solicitând o coordonare instituțională mai eficientă.

Un loc distinct revine combaterii FIMI și dezinformării, în special în contextul ingerințelor Rusiei. Astfel, procesul de aderare poate accelera tranziția Republicii Moldova de la gestionarea reactivă a crizelor spre prevenire și reziliență, iar reziliența informațională devine parte a integrării în arhitectura europeană de securitate. Capitolul 31 readuce în discuție raportul dintre neutralitatea constituțională și aprofundarea cooperării cu UE în domeniul securității și apărării, demonstrând că acestea pot evolua în paralel. UE evidențiază reforma sectorului apărării și integrarea graduală a Republicii Moldova în arhitectura europeană de securitate, inclusiv prin Parteneriatul pentru securitate și apărare și Instrumentul european pentru pace. Această tendință a continuat în iulie 2026, prin aprobarea unei noi măsuri de asistență de 120 milioane EUR pentru consolidarea capacităților de apărare ale Republicii Moldova⁷⁵, destinată Fortelor Armate ale

⁷⁵ Instrumentul european pentru pace: Consiliul adoptă o măsură de asistență pentru a sprijini capacitățile de apărare aeriană ale Republicii Moldova. <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2026/07/13/european-peace-facility-council-adopts-assistance-measure-to-support-the-republic-of-moldova-s-air-defence-capabilities/>

Republicii Moldova pentru consolidarea capacităților de apărare aeriană. Măsura finanțează un sistem de apărare aeriană cu rază medie și ridică sprijinul total acordat Republicii Moldova prin Instrumentul european pentru pace la 317 milioane EUR⁷⁶.

Din perspectivă analitică, această evoluție modifică treptat termenii dezbaterii despre neutralitate. Aceasta nu substituie necesitatea unor instituții funcționale, a protecției infrastructurii critice, securității cibernetice, capacităților de apărare și pregătirii pentru gestionarea crizelor.

În același timp, integrarea europeană în domeniul securității capătă o componentă operațională tot mai pronunțată. Republica Moldova contribuie deja la operațiile și misiunile UE de gestionare a crizelor în cadrul Politicii de securitate și apărare comune⁷⁷. Una dintre implicațiile strategice ale Capitolului 31 este transformarea graduală a rolului Republicii Moldova în relația de securitate cu UE. Logica aderării introduce însă o a doua dimensiune - capacitatea Republicii Moldova de a contribui la securitatea europeană. Experiența acumulată de Republica Moldova în gestionarea crizelor energetice, fluxurilor de și altor forme de presiune hibridă poate,

la rândul său, deveni o sursă de expertiză relevantă pentru UE. Cerința confirmă logica generală a negocierilor: UE va evalua tot mai mult capacitatea de implementare și rezultatele, nu doar existența cadrului normativ. Capitolul 31 devine astfel un test al maturității instituționale a Republicii Moldova în domeniul securității. Convergența politică dintre Chișinău și Bruxelles este deja avansată, însă etapa negocierilor presupune transformarea acesteia într-o convergență instituțională și operațională.

În această perspectivă, negocierea Capitolului 31 devine parte a unui proces mai amplu de consolidare a capacității statului de a anticipa riscurile, de a gestiona crizele, de a proteja spațiul informațional și infrastructurile critice și de a participa activ la arhitectura europeană de securitate și apărare.

Deschiderea negocierilor pentru Capitolele 30 și 31 marchează astfel trecerea către o etapă în care progresul Republicii Moldova va fi evaluat tot mai mult prin capacitatea de implementare. Convergența politică dintre Chișinău și Bruxelles este evidentă, dar este necesară transformarea acesteia într-o convergență instituțională și operațională. Republica Moldova trebuie să treacă de la aliniere la aplicare, de la instituții create la instituții funcționale și de la beneficiar al sprijinului european la contributor la securitatea europeană.

⁷⁶ Instrumentul european pentru pace: Consiliul adoptă o măsură de asistență pentru a sprijini capacitățile de apărare aeriană ale Republicii Moldova. <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2026/07/13/european-peace-facility-council-adopts-assistance-measure-to-support-the-republic-of-moldova-s-air-defence-capabilities/>

⁷⁷ Rodica Panța. Colaborarea dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în sectorul de securitate și apărare: de la cooperare sectorială la parteneriat strategic. <https://pisa.md/wp-content/uploads/2025/11/COLABORAREA-DINTRE-REPUBLICA-MOLDOVA-SI-UNIUNEA-EUROPEANA-IN-SECTORUL-DE-SECURITATE-SI-APARARE-DE-LA-COOPERARE-SECTORIALA-LA-PARTENERIAT-STRATEGIC-1-2.pdf>

Evaluarea riscurilor și a impactului

FOTO: <https://www.magnific.com/>

ARTICOL

Instrumentalizarea sărăciei – de la orchestrarea migrației ilegale în Ceuta, Spania, la ingerința electorală în Republica Moldova

 Denis Cenușa⁷⁸

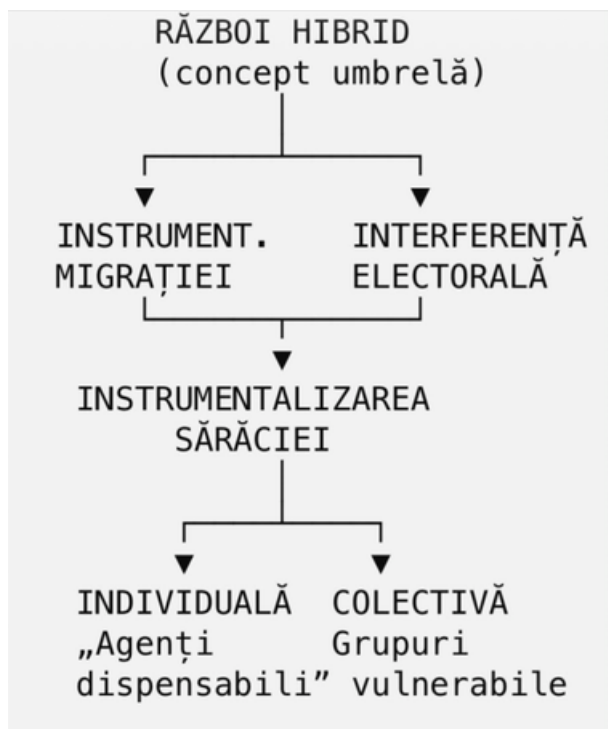
Ceea ce odinioară era în mare parte un fenomen socioeconomic, „sărăcia” comportă o dimensiune inerentă de securitate, care o transformă într-un instrument eficient pentru activitățile hibride. Instrumentalizarea sărăciei se manifestă în societățile non-occidentale, unde categoriile sărace sunt mai numeroase decât clasa de mijloc. În plus, gradul mai ridicat de utilizare a rețelelor sociale face ca grupurile vulnerabile din punct de vedere social să fie mai ușor de abordat în cadrul ingerințelor maligne. Nivelul lor de sărăcie îi determină să își asume riscuri ridicate, fiind considerați „resurse” convenabile care pot fi transformate în instrumente, deoarece fac parte din categorii sociale mai largi, al căror comportament poate genera un efect continuu de spirală în sfera politică.

Concepte-cheie: diferența dintre „agenții de unică folosință” și instrumentalizarea sărăciei la nivelul întregii societăți

Persoanele aflate într-o situație de vulnerabilitate economică accentuată au fost utilizate în mod tradițional pentru desfășurarea unor activități hibride, precum incendieri, acte de vandalism și alte operațiuni de sabotaj, acționând fie individual, fie în grupuri mici, pentru a evita detectarea și a asigura posibilitatea unei negări plauzibile. Atunci când acționează individual, persoanele aflate în dificultate sunt tratate drept „agenți de unică folosință” sau „agenți de nivel inferior”, care îndeplinesc sarcini pe termen scurt în schimbul unor câștiguri rapide, remunerația fiind achitată tot mai frecvent în criptomonede pentru a evita trasabilitatea care ar putea conduce la „centrul de coordonare”. Implicarea persoanelor sărace, de regulă într-o manieră disimulată, diferă fundamental de instrumentalizarea sărăciei, în cazul căreia predomină o abordare la nivelul întregii societăți. Implicarea în număr mare a persoanelor vulnerabile social în activități desfășurate în mod deschis

⁷⁸ Geostrateg, expert asociat, Centrul pentru Studii Geopolitice și de Securitate (Lituania)

generează costuri mai mari și pe termen mai lung pentru statul vizat. Comparativ cu cazurile individuale de exploatare a sărăciei prin intermediul „agenților de unică folosință”, implicarea unor grupuri vulnerabile extinse ale societății în operațiuni hibride este mai eficientă în suprasolicitarea instituțiilor statului și în provocarea unor prejudicii politice și reputaționale, cu efecte în cascadă asupra securității și cu implicații geopolitice.

SURSĂ: Elaborare pe baza conceptualizării autorului, cu utilizarea instrumentelor de inteligență artificială (IA).

Pentru a extinde analiza conceptului de „instrumentalizare a sărăciei”, acest articol examinează două cazuri distincte, cu scopul de a evidenția modalitățile diverse prin care războiul hibrid poate utiliza sărăcia: orchestrarea migrației ilegale în Ceuta, oraș spaniol din Africa de Nord, și ingerința electorală în Republica Moldova. Aceste exemple arată că sărăcia poate fi instrumentalizată atunci când are potențialul de a influența dinamica politică dintr-un stat vizat, precum în cazul Republicii Moldova, sau atunci când poate fi „exportată” din țara de origine către un stat vecin pentru a declanșa o criză, precum în cazul Ceutei.

Astfel, atunci când sărăcia este un fenomen local, iar acțiunile sunt dirijate din exterior, aceasta poate fi utilizată pentru manipularea comportamentului electoral, în vederea obținerii unui rezultat electoral favorabil și a reorientării politicii externe a țării. În același timp, aceeași sărăcie, rezultată din deficiențe socioeconomice interne, constituie o precondiție pentru ca actorii aliniați statului din care aceasta își are originea să manipuleze grupurile vulnerabile și să le determine să participe la migrația ilegală în străinătate. În ambele cazuri, odată instrumentalizată, sărăcia creează avantaje strategice pentru partea care recurge la această practică, prin provocarea unei crize la periferia frontierelor externe ale UE sau în vecinătatea acesteia.

Cazul Ceuta: instrumentalizarea sărăciei prin orchestrarea migrației ilegale

La 30 și 31 iulie, peste 70.000 de migranți ilegali, majoritatea cetățeni marocani, au intrat în Ceuta, o enclavă spaniolă din Africa de Nord.

FOTO: <https://24news.ro/>

Evenimentul a fost provocat de o combinație de factori. S-a susținut că decizia Curții Supreme a Spaniei din 8 iulie, potrivit căreia persoanele care intră ilegal în Ceuta înotând nu pot fi returnate imediat, ar fi avut un „efect de atracție”. Ulterior, s-a relatat că afluxul din Maroc s-a datorat manipulării prin intermediul rețelelor sociale⁷⁹. (WhatsApp, Facebook, Instagram, etc.), care a implicat atât canale asociate unor conturi marocaneze, cât și unor conturi din regiune (Algeria, Tunisia, Spania etc.). Intrarea ilegală în Ceuta a fost organizată inclusiv

⁷⁹ Así es el papel de las redes sociales en la entrada masiva de inmigrantes a Ceuta. <https://www.expansion.com/economia/politica/2026/07/31/6a6c53d1e5fdea584f8b4572.html>

prin asigurarea transportului din orașele marocane situate în apropierea Ceutei. Dovezile au arătat că reprezentanți ai agențiilor de securitate au tolerat sau chiar au facilitat trecerile ilegale ale propriilor cetățeni, dintre care mulți erau tineri, pe teritoriul spaniol⁸⁰. Un fenomen similar are loc în prezent pe flancul estic al UE, la frontierele Poloniei și ale statelor baltice, fiind orchestrat de Belaru⁸¹.

Afluxul tinerilor marocani nu ar fi fost posibil fără condițiile interne existente în Maroc. Aproximativ 35% dintre cei 6 milioane de tineri marocani nu au un loc de muncă, ceea ce reprezintă circa 2 milioane de persoane. Organizația Internațională a Muncii a estimat că aproximativ 2,9 milioane de tineri marocani fac parte din categoria persoanelor care nu sunt încadrate în educație, ocuparea forței de muncă sau formare profesională⁸². Această situație a alimentat instabilitatea politică pentru guvern, întrucât protestele tinerilor din toamna anului 2025 au inclus, printre revendicări, crearea locurilor de muncă și investiții în educație. În consecință, această categorie de vârstă din Maroc este extrem de vulnerabilă la manipularea prin intermediul rețelelor sociale cu privire la posibilitatea îmbunătățirii statutului social prin emigrarea în Spania și legalizarea șederii în această țară prin Ceuta⁸³. În mâinile unor actori rău-intenționați, acest capital uman poate fi exploatat, determinând oamenii să participe la migrația ilegală instrumentalizată.

Ușor de mobilizat, populația tânără a Marocului a fost atrasă în trecerile ilegale către Ceuta, în principal din cauza vulnerabilității sale socioeconomice. Având în vedere potențialul de instrumentalizare a sărăciei în rândul tinerilor marocani, utilizarea migrației ilegale ca instrument

FOTO: www.freepik.com

împotriva Spaniei și a frontierelor externe europene din Africa de Nord este susceptibilă să se repete.

Republica Moldova: instrumentalizarea sărăciei ca mijloc de ingerință electorală

Alegerile parlamentare din septembrie 2025 din Republica Moldova au demonstrat că sărăcia a constituit o poartă de acces pentru manipularea votului de către rețelele asociate lui Ilan Șor, om de afaceri moldovean stabilit la Moscova și condamnat pentru fraudă bancară din 2014. După tentativa de a influența rezultatul alegerilor prezidențiale din octombrie 2024, partidele politice proruse, reunite în Blocul „Victorie” și coordonate de Șor din Rusia, au fost reorientate spre manipularea votului la alegerile din 2025. Populația vulnerabilă a reprezentat principala țintă. Șor a oferit 3.000 de dolari SUA pentru participarea la proteste antiguvernamentale, care nu s-au materializat din cauza acțiunilor autorităților. Anterior, Șor își construise o clientelă în rândul categoriilor sociale sărace, oferindu-le posibilitatea de a beneficia de magazinele sociale „Merișor”, înființate pentru prima dată în 2015, despre care se susținea că vindeau produse alimentare cu 30% mai ieftin⁸⁴. Mulți dintre beneficiari erau fie pensionari, ale căror pensii constituiau aproximativ 100 de dolari SUA pe lună, fie locuitori din mediul urban cu venituri reduse. Potrivit unor estimări, rețeaua lui Șor cuprindea aproximativ 130.000 de persoane, reprezentând până la 10% din populația

⁸⁰ Gaddafi wants EU cash to stop African migrants. <https://www.bbc.com/news/world-europe-11139345>

⁸¹ Hybrid Warfare and Illegal Migration: The Belarus Case vs. the Ceuta Crisis. https://dioniscenusa.substack.com/p/hybrid-warfare-and-illegal-migration-483?r=tsv8f&utm_campaign=post&utm_medium=web

⁸² Migration crisis: 1 in 3 young Moroccans neither works nor studies. <https://efe.com/english/other-news/2026-08-01/moroccan-youth-unemployment-crisis/>

⁸³ More Than 1 Million Migrants Apply for Legal Status in Spain. <https://www.nytimes.com/2026/06/30/world/europe/spain-migrants-legal-status.html>

⁸⁴ Șor închide magazinele „Merișor” și o acuză pe Sandu de genocid: Își urăște poporul. <https://stiri.md/article/politica/sor-inchide-magazinele-merisor-si-o-acuza-pe-sandu-de-genocid-isi-uraste-poporul>

care participă în mod obișnuit la vot (1,5 milioane de persoane)⁸⁵. În perioada premergătoare alegerilor parlamentare din 2025, Șor și-a extins strategia de instrumentalizare a alegătorilor vulnerabili din Republica Moldova, efectuând transferuri către conturi deschise la banca rusă Promsvyazbank (PSB), sancționată de statele occidentale, care puteau fi accesate prin intermediul aplicației mobile PSB. Poliția Republicii Moldova a raportat transferuri de aproximativ 40 de milioane de euro din Rusia către conturi aparținând cetățenilor moldoveni în cele două luni premergătoare alegerilor⁸⁶. Pentru a descărca aplicația, aceștia utilizau Telegram. Ulterior, autoritățile Republicii Moldova au susținut că o altă aplicație, Taito⁸⁷, a fost utilizată pentru efectuarea transferurilor către rețeaua lui Șor, în scopul influențării votului, atât în ziua alegerilor, cât și anterior, prin mesaje antiguvernamentale distribuite pe rețelele sociale. Persoanele implicate în activitățile desfășurate pe rețelele sociale erau remunerate cu 160 de euro pe lună⁸⁸ și instruite să creeze conținut pentru Facebook și Instagram, inclusiv prin utilizarea platformelor de inteligență artificială, pentru a promova narațiuni privind presupusa falsificare a alegerilor de către partidul de guvernământ, condiționarea aderării la UE de promovarea agendei LGBTQ+, printre altele.

Ingerința electorală a Rusiei, prin exploatarea cetățenilor moldoveni defavorizați, va continua probabil din cauza a două probleme structurale. În primul rând, aproximativ 35% din populație trăiește în sărăcie absolută, iar această proporție nu va scădea până când economia țării nu va începe să genereze prosperitate.

În al doilea rând, situația dificilă a economiei și majorarea impozitelor, inclusiv a TVA, anunțată de guvern pentru reducerea

deficitului bugetar, ca o condiție prealabilă pentru accesarea împrumuturilor externe, vor conduce inevitabil la înrăutățirea condițiilor de trai. Incidența sărăciei face populația vulnerabilă la coruperea de către actori geopolitici, ca formă de reacție împotriva guvernului, pe care categoriile social vulnerabile îl consideră principala cauză a deteriorării nivelului de trai. Instinctul de supraviețuire prevalează asupra prioritizării orientării europene a țării, care este contracarată prin ingerințe electorale, la baza cărora se află instrumentalizarea sărăciei larg răspândite.

FOTO: www.freepik.com

CONCLUZIE

Instrumentalizarea sărăciei poate avea loc atunci când grupurile vulnerabile sunt motivate prin stimulente economice. De exemplu, mesajele distribuite pe rețelele sociale care au manipulat tinerii marocani promiteau un viitor prosper în Ceuta, Spania și/sau în Europa. În cazul Republicii Moldova, instrumentalizarea sărăciei a inclus remunerarea financiară directă, cunoscută și sub denumirea de corupere electorală.

În plus, obiectivele utilizării sărăciei ca instrument pot varia. Aceasta poate facilita migrația ilegală, pe care actorii aliniați unui stat – precum în cazul Marocului – o pot utiliza pentru a alimenta revendicări revizioniste față de statele vecine. Criza migrației din Ceuta a scos în evidență afirmațiile unor oficiali marocani referitoare la suveranitatea Spaniei asupra teritoriilor sale din Africa de Nord.

⁸⁵ Moldovan Oligarch Offers Cash Bribes to Incite Protests Before Polls. <https://balkaninsight.com/2025/08/15/moldovan-oligarch-offers-cash-bribes-to-incite-protests-before-polls/bi/>

⁸⁶ Rusia a pompat peste 39 milioane de dolari în două luni pentru a schimba soarta alegerilor din Republica Moldova. <https://www.rfi.fr/ro/republica-moldova/20241024-rusia-a-pompat-pest-39-milioane-de-dolari-%C3%AEn-dou%C4%83-luni-pentru-a-schimba-soarta-alegerilor-din-republica-moldova>

⁸⁷ Russia accused of new vote-buying scheme in Moldova. <https://moldova1.md/p/56755/russia-accused-of-new-vote-buying-scheme-in-moldova>

⁸⁸ O rețea secretă, finanțată de Rusia, încearcă să influențeze alegerile parlamentare din Republica Moldova - Investigație BBC. <https://romania.europalibera.org/a/retea-secreta-finantata-de-rusia-acuzata-ca-incearca-sa-influenceze-alegerile-din-moldova---investigatie-bbc/33536237.html>

În mod distinct, sărăcia poate fi exploatată în cadrul războiului hibrid prin ingerințe electorale, cu scopul de a modifica orientarea geopolitică a unei țări prin influențarea rezultatelor votului.

În acest sens, coruperea alegătorilor social vulnerabili urmărește influențarea de la distanță a politicii externe a unui stat – așa cum s-a observat în cazul ingerinței Rusiei în alegerile din 2025 din Republica Moldova. Dintre diferitele forme ale războiului hibrid, orchestrarea migrației și ingerința electorală devin posibile atunci când sărăcia atinge niveluri extinse

În ansamblu, dimensiunea sa umană face ca sărăcia să constituie o caracteristică inerentă a războiului hibrid în general, precum și a dimensiunilor conexe ale războiului cognitiv și psihologic. În consecință, stagnarea economică prelungită și inflația necontrolată în UE și în vecinătatea acestora pot crea un teren favorabil instrumentalizării sărăciei, oferind atât actorilor consacrați – precum Rusia –, cât și actorilor emergenți care generează amenințări oportunități de a exploata vulnerabilitățile socioeconomice în scopuri politice și strategice.

Dosar tematic

FOTO: imagine creată cu AI

OPINIE

Integrarea digitală a regiunii transnistrene în spațiul rus și riscurile pentru drepturile omului

Sanda Sandu

Tendința administrației de facto de la Tiraspol de a adapta așa numita legislație locală la normele Federației Ruse capătă în 2026 o dimensiune digitală tot mai pronunțată. Proiectul privind prezența instituțiilor și administrațiilor locale pe platformele sociale, promovarea aplicației ruse MAX și încurajarea utilizării platformei regionale Matrix conturează un proces de apropiere de infrastructura informațională rusă. Privit din perspectiva securității Republicii Moldova, fenomenul depășește problematica tehnologică. În discuție intră controlul asupra datelor cetățenilor, protecția vieții private, libertatea de

exprimare și orientarea pe termen lung a spațiului informațional din stânga Nistrului. Proiectul examinat de așa numitul Soviet Suprem introduce conceptul de „pagină oficială” pentru instituțiile regiunii și oferă administrației de facto competența de a stabili platformele pe care asemenea pagini vor funcționa. Documentul preia explicit experiența Federației Ruse în reglementarea comunicării instituționale prin rețele sociale⁸⁹. În paralel, instituții din regiune și canale apropiate administrației au început să își dezvolte prezența pe MAX, iar liderul de la Tiraspol a încurajat utilizarea Matrix, produs dezvoltat de Interdnestrcom. Europa Liberă descrie această tendință drept o formă de „unire digitală” cu Rusia.

⁸⁹ Проект закона Приднестровской Молдавской Республики «О внесении изменений и дополнений в Закон Приднестровской Молдавской Республики «Об обеспечении доступа к информации о деятельности органов государственной власти и органов местного самоуправления». <https://vspmr.org/legislation/bills/viii-soziv/proekt-zakona-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-o-vnesenii-izmeneniy-i-dopolneniy-v-zakon-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-ob-obespechenii-dostupa-k-informatsii-o-deyatelnosti-organov-gosudarstvennoy-vlasti-i-organov-mestnogo-samoupravleniya.html>

Din perspectiva drepturilor omului, întrebarea relevantă privește condițiile în care această migrare digitală are loc. Alegerea unei aplicații de mesagerie rămâne, în principiu, o decizie individuală. Caracterul acestei alegeri se schimbă atunci când autoritățile își mută comunicarea oficială pe anumite platforme, instituțiile publice le promovează sistematic, iar accesul la informație sau interacțiunea cu administrația ajung să depindă de utilizarea lor. În asemenea condiții apare riscul unei obligativități indirecte. Cetățeanul poate ajunge să accepte prelucrarea datelor sale deoarece aceasta devine calea practică de acces la informații și servicii. Modelul rusesc oferă motive pentru o asemenea preocupare. Din septembrie 2025, MAX face parte din lista aplicațiilor care trebuie preinstalate pe telefoanele și tabletele comercializate în Federația Rusă. Aplicația este dezvoltată de o companie din ecosistemul VK și este integrată cu serviciile digitale rusești⁹⁰. Utilizarea sa în Transnistria ar transfera o parte relevantă a vieții digitale a locuitorilor regiunii către o infrastructură tehnologică și juridică aflată în Federația Rusă.

FOTO: <https://24news.ro/>

Politica de confidențialitate MAX, în versiunea actualizată la 18 mai 2026, arată amplasarea datelor care pot fi procesate. Serviciul colectează numele și numărul de telefon, adresa IP, tipul dispozitivului și al sistemului de operare, informații despre furnizorul de internet și localizare, precum și date privind activitatea utilizatorului în aplicație. Accesul la agenda telefonică este posibil cu permisiunea utilizatorului.

Platforma poate combina anumite informații cu date disponibile entităților afiliate pentru analizarea utilizării serviciilor. Datele sunt procesate și stocate pe teritoriul Federației Ruse. Politica permite transmiterea informațiilor către autoritățile executive și judiciare atunci când există o solicitare formulată potrivit legislației ruse⁹¹. Aceste prevederi trebuie analizate prin prisma mediului instituțional în care datele ajung să fie stocate. Consiliul Uniunii Europene a consemnat în iulie 2026, în motivarea unor măsuri restrictive, că dezvoltarea MAX a fost realizată potrivit unor cerințe stabilite sub supravegherea Serviciului Federal de Securitate al Rusiei. Documentul european menționează capacități extinse de monitorizare și cazuri în care informații obținute prin intermediul platformei au fost utilizate împotriva unor cetățeni pentru conținut publicat online⁹². Aceste constatări plasează discuția despre MAX într-un context de securitate și drepturi fundamentale care nu poate fi redus la politica obișnuită de confidențialitate a unei aplicații comerciale.

Pentru locuitorii regiunii transnistrene, riscul este amplificat de situația drepturilor omului existentă deja în teritoriu. Organizațiile de monitorizare documentează restrângerea spațiului civic, presiunile asupra vocilor critice și consolidarea mecanismelor de supraveghere. Au existat cazuri de condamnare pentru exprimări pe rețele sociale, inclusiv critici adresate administrației de la Tiraspol sau Federației Ruse.

Într-un asemenea mediu, metadatele pot deveni la fel de relevante ca mesajele propriu zise. Numerele de telefon, localizarea, agenda de contacte, momentele conectării și tiparele de comunicare permit reconstruirea rețelelor sociale ale unei persoane. Pentru un jurnalist, activist, funcționar, avocat sau cetățean care

⁹⁰ Распоряжение Правительства Российской Федерации от 19 августа 2025 г. № 2240-р.

https://storage.consultant.ru/site20/202508/21/pr_210825-2240.pdf

⁹¹ Политика конфиденциальности сервиса «MAX». <https://legal.max.ru/pp>

⁹² Council Decision CFSP 2026/1709 of 13 July 2026 amending Decision CFSP 2024/1484 concerning restrictive measures in view of the situation in Russia, Official Journal of the European Union, 2026. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2026/1709/oj/ron/pdf>

comunică cu instituții de pe malul drept, asemenea informații pot dezvălui relații și comportamente fără a fi necesară cunoașterea conținutului fiecărei conversații. Consecința poate fi autocenzura. Persoanele care percep existența unui risc de monitorizare își modifică treptat comportamentul, evită anumite contacte și reduc exprimarea opiniilor sensibile. Dimensiunea juridică merită o atenție aparte. La 21 mai 2026, Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în cauza V.I. împotriva Republicii Moldova și Rusiei, referitoare chiar la protecția datelor personale în regiunea transnistreană. Curtea a constatat că divulgarea unor date medicale confidențiale de către structurile de facto a reprezentat o ingerință în viața privată. Judecătorii au reiterat că așa numita legislație transnistreană nu poate constitui un temei juridic compatibil cu Convenția pentru ingerințe în drepturile fundamentale și au remarcat lipsa unui remediu judiciar efectiv în regiune⁹³.

Această jurisprudență oferă un reper important pentru analiza utilizării MAX. Problema nu privește exclusiv cantitatea datelor colectate. Contează cine le controlează, în baza căror norme pot fi accesate, ce garanții există împotriva utilizării arbitrare și unde poate cetățeanul contesta o ingerință. Atunci când datele unui locuitor al Republicii Moldova sunt procesate într-un ecosistem rusesc, în timp ce persoana trăiește într-un teritoriu în care accesul la remedii independente este limitat, garanțiile juridice devin considerabil mai slabe. Contrastul cu evoluțiile de pe malul drept este semnificativ. La 23 august 2026 a intrat în vigoare noua Lege nr. 195 privind protecția datelor cu caracter personal, care transpune standardele europene în domeniu și consolidează drepturile persoanei asupra propriilor date⁹⁴.

Republica Moldova se apropie astfel de modelul european al protecției datelor, în

timp ce regiunea transnistreană riscă să fie conectată tot mai profund la modelul digital rusesc. Această divergență poate crea în timp o nouă dimensiune a problemei transnistrene: existența a două regimuri digitale incompatibile pe teritoriul aceluiași stat.

Pentru Chișinău, răspunsul potrivit trebuie să pornească de la protejarea cetățeanului. Autoritățile pot documenta impactul platformelor utilizate în regiune, informa populația asupra modului în care sunt procesate datele și integra problema protecției datelor în dialogul privind drepturile omului și reglementarea transnistreană. Accesul locuitorilor din stânga Nistrului la canale sigure de comunicare și la informații din surse diverse trebuie păstrat. Organizațiile societății civile, presa și instituțiile naționale de protecție a datelor pot contribui prin educație digitală și informarea utilizatorilor asupra permisiunilor acordate aplicațiilor.

Integrarea digitală are consecințe strategice pe termen lung. Platformele prin care oamenii comunică, primesc informații și interacționează cu administrația creează dependențe instituționale și modelează raportul dintre cetățean și putere. Extinderea MAX în regiunea transnistreană trebuie privită din această perspectivă. În joc se află autonomia informațională a cetățeanului, protecția vieții private și capacitatea Republicii Moldova de a menține un spațiu juridic comun al drepturilor fundamentale pe întreg teritoriul său.

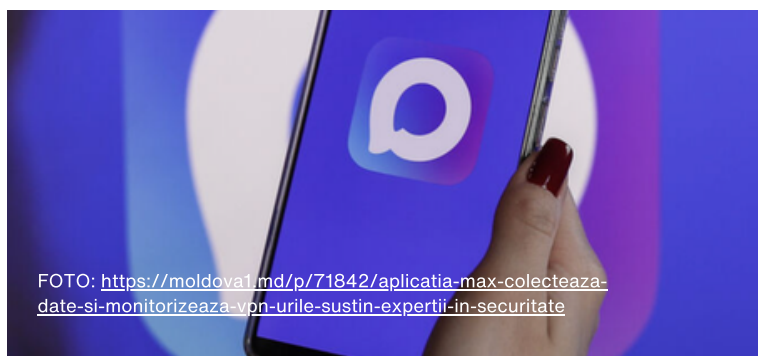

FOTO: <https://moldova1.md/p/71842/aplicatia-max-colecteaza-date-si-monitorizeaza-vpn-urile-sustin-expertii-in-securitate>

⁹³ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. V.I. v. the Republic of Moldova and Russia, cererea nr. 63750/17, hotărârea din 21 mai 2026. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-250154%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-250154%22]})

⁹⁴ Parlamentul Republicii Moldova. Legea nr. 195 din 25 iulie 2024 privind protecția datelor cu caracter personal, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 367–369 din 23 august 2024.

„Unirea” ca instrument FIMI din panopia Kremlinului

Mihai Isac⁹⁵

Subiectul reunificării Republicii Moldova cu România este o temă politică legitimă, care poate fi susținută sau contestată într-un cadru democratic. El devine însă instrument de manipulare informațională atunci când este desprins de realitatea juridică și politică, prezentat ca un plan secret de anexare și amplificat coordonat de actori străini, instituții media și intermediari locali.

În terminologia Uniunii Europene, FIMI nu desemnează doar un conținut fals, ci un comportament intenționat și coordonat, capabil să afecteze valori, proceduri și procese politice⁹⁶. Pentru Kremlin, tema este utilă deoarece atinge simultan identitatea, suveranitatea, memoria istorică și frica de război. Narațiunea centrală susține că Republica Moldova nu mai decide singură: apropierea de Uniunea Europeană,

cooperarea cu România, recunoașterea limbii române sau consolidarea legăturilor de securitate ar fi etape ale dispariției statului moldovean⁹⁷. România este distribuită în rolul puterii imperialiste, invadatoare, iar Rusia în rolul protectorului suveranității, minorităților rusofone, UTA Găgăuzia și regiunii transnistrene. Această strategie nu inventează tema unirii, ci o instrumentalizează.

Actorii FIMI pornesc de la fapte reale, precum existența curentului unionist, dubla cetățenie, proiectele comune și sprijinul financiar românesc, iar pe care le leagă de concluzii nedovedite. Ajutorul devine cumpărare de loialitate, proiectele educaționale devin românizare, integrarea europeană devine lichidare a statalității, iar orice exercițiu militar sau transport de tehnică poate fi descris drept pregătire pentru ocuparea teritoriului⁹⁸. Analizele NATO StratCom au identificat narațiunea România și NATO amenință pacea între mesajele ostile care exploatează vulnerabilitățile societății moldovenești⁹⁹.

Astăzi, aceasta funcționează ca o narațiune-punte, legând tema identitară de NATO, războiul din Ucraina, Transnistria și presupusa pierdere a neutralității. Scopul nu este obligatoriu convingerea tuturor că unirea este iminentă. Este suficientă crearea îndoielii că autoritățile de la Chișinău ascund ceva și că Bucureștiul urmărește un proiect teritorial¹⁰⁰.

FOTO: www.freepik.com

⁹⁵ Jurnalist și analist politic, Senior editor agentia de presa Karadeniz Press. Este specializat în dinamica regiunii extinse a Mării Negre și a spațiului ex-sovietic, colaborând cu instituții media din România, Republica Moldova, Bulgaria și din alte state. Domeniile sale de interes includ combaterea dezinformării, evoluțiile de securitate, analiza evoluțiilor politice regionale, precum și studiul relațiilor interetnice și interreligioase.

⁹⁶ Serviciul European de Acțiune Externă, „Information Integrity and Countering Foreign Information Manipulation and Interference”. EEAS definește FIMI prin caracterul manipulator, intenționat și coordonat al comportamentului, care poate implica actori statali, nestatali și intermediari.

⁹⁷ Consiliul Uniunii Europene, „Foreign information manipulation and interference: Council approves conclusions stepping up EU’s engagement and ability to respond”. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/07/18/foreign-information-manipulation-and-interference-council-approves-conclusions-stepping-up-eu-s-engagement-and-ability-to-respond/>

⁹⁸ Hybrid CoE, Trend Report 9, 2023, p. 23–24. <https://www.hybridcoe.fi/publicationtype/trend-report/>. Raportul descrie utilizarea de către Rusia a identităților etnice, religioase și culturale pentru strategia „divide et impera”, polarizare și instrumentalizarea istoriei. Raportul descrie utilizarea de către Rusia a identităților etnice, religioase și culturale pentru strategia „divide et impera”, polarizare și instrumentalizarea istoriei.

⁹⁹ Moldovan Information Environment, Hostile Narratives, and Other Ramifications. <https://stratcomcoe.org/publications/the-moldovan-information-environment-hostile-narratives-and-other-ramifications/185>

¹⁰⁰ EUvsDisinfo, „Moldova’s accession to the EU is a cover for country’s annexation to Romania”. <https://euvsdisinfo.eu/report/moldovas-accession-to-the-eu-is-a-cover-for-countrys-annexation-to-romania/>

Anexare a la russe

Un studiu de caz a avut în iunie 2026. Un proiect inițiat de parlamentari ai partidului S.O.S. România prevedea „unirea României cu Republica Moldova”. El a fost considerat adoptat tacit de Camera Deputaților după expirarea termenului constituțional, fără dezbateri și fără vot, urmând să ajungă la Senat. Guvernul și două comisii parlamentare emisese avize negative¹⁰¹.

Cazul arată mecanismul de răspândire a narațiunii. Un actor politic din România, cunoscut pentru opiniile sale pro-ruse, introduce o inițiativă provocatoare. O disfuncție procedurală îi oferă aparența unui act parlamentar, intermediarii locali o traduc într-un mesaj alarmist, iar presa rusă citează reacțiile locale, iar diplomația rusă le transformă într-o acuzație geopolitică. În FIMI, coordonarea poate fi observată și prin distribuția rolurilor, repetarea sincronizată și utilizarea aceleiași infrastructuri de amplificare¹⁰².

Diferența dintre procedură și decizie politică a fost eliminată.

Politicieni pro-ruși din Republica Moldova, canale anonime de Telegram, pagini de Facebook și instituții media ruse au descris evenimentul ca pe aprobarea oficială a unei anexări teritoriale. StopFals a documentat răspândirea unor mesaje similare, predominant în rusă, de la politicieni moldoveni către canale din Găgăuzia, Transnistria și presa rusă¹⁰³. Purtătoarea de cuvânt a Ministerului rus de Externe a folosit apoi termenul anexare pentru intențiile atribuite României¹⁰⁴. Tema este adaptată publicurilor. În Republica Moldova, mesajul este că statul va dispărea, iar autoritățile

proeuropene sunt agenți ai Bucureștiului și Bruxelles-ului. Pentru găgăuzi și locuitorii regiunii transnistrene, unirea este asociată cu pierderea autonomiei, românizarea și intrarea în NATO. În România, propaganda poate stimula radicalizarea discursului unionist sau oboseala față de Republica Moldova, prezentată drept sursă de costuri.

Același tipar a fost folosit prin afirmații că NATO ar împinge România să anexeze Republica Moldova, inclusiv printr materiale video care ar fi arătat tehnică militară românească îndreptându-se spre Moldova. Ministerul român al Apărării a precizat că imaginile prezentau deplasări în interiorul României¹⁰⁵.

Faptele reale, precum mișcarea unor vehicule, a fost păstrat, dar localizarea, destinația și intenția au fost fabricate.

Obiective strategice

Narațiunea unirii urmărește mai mult decât diminuarea simpatiei față de România și R. Moldova. Prima miză este blocarea integrării europene prin răspândirea unor teorii ale conspirației, precum echivalarea aderării la UE cu ocupația de către București¹⁰⁶. A doua este delegitimarea conducerii de la Chișinău. Astfel, dacă guvernarea pregătește dispariția statului, orice reformă poate fi descrisă drept trădare.

¹⁰¹ Camera Deputaților, proiectul de lege privind unirea României cu Republica Moldova, PL-x 305/2026; Digi24, „Proiectul depus de S.O.S. România privind unirea cu Republica Moldova a fost adoptat tacit”, 24 iunie 2026. <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/proiectul-depus-de-s-o-s-romania-privind-unirea-cu-republica-moldova-a-fost-adoptat-tacit-de-camera-deputatilor-si-merge-la-senat-3830123>

Adoptarea tacită s-a produs prin expirarea termenului, fără dezbateri și fără vot, iar Guvernul și comisiile de specialitate emisese avize negative. ¹⁰² 4th EEAS Annual Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats. https://www.eeas.europa.eu/eeas/4th-eeas-annual-report-foreign-information-manipulation-and-interference-threats_en

¹⁰³ „România anexează Moldova. Mobilizare propagandistică după adoptarea tacită a unui proiect”. <https://stopfals.md/ro/article/romania-anexeaza-moldova-mobilizare-propagandistica-dupa-adoptarea-tacita-a-unui-proiect-initiat-de-partidul-pro-rus-al-diane-sosoaca-181494>

¹⁰⁴ „Russia advises West to apply term ‘annexation’ to Romania trying to absorb Moldova”. <https://tass.com/politics/2151655>

¹⁰⁵ EUvsDisinfo, „Fear for independence”, 27 august 2022, secțiunea „Romania is going to take over Moldova”. <https://euvsdisinfo.eu/fear-for-independence/>

¹⁰⁶ EUvsDisinfo, „Kremlin disinformation on Moldova's referendum”. <https://euvsdisinfo.eu/kremlin-disinformation-on-moldovas-referendum/>

FOTO: www.freepik.com

A treia este compromiterea României ca partener, prezentând investițiile, bursele, interconectările energetice sau sprijinul diplomatic drept instrumente ale expansiunii teritoriale¹⁰⁷. O componentă importantă este românizarea forțată. Recunoașterea denumirii științifice și juridice a limbii române este prezentată ca eliminare forțată a identității moldovenești și etapă premergătoare unirii¹⁰⁸.

Astfel, o dispută istorică este convertită într-o amenințare imediată. Mesajul reactivează clivaje consolidate în perioada sovietică și permite folosirea oricărei apropieri culturale drept probă a conspirației.

Operațiunea nu depinde doar de televiziune. SIS a raportat existența unei infrastructuri ruse care a distribuit sistematic narațiuni pro-Kremlin pe Telegram, TikTok și YouTube în timpul scrutinelor din 2024¹⁰⁹.

În 2025, societatea civilă a identificat o rețea de sute de conturi pe cinci platforme, formată din conturi false, boți și pagini care amplificau politicieni pro-ruși și atacau integrarea europeană; cercetătorii au observat conexiuni tematice cu spațiul românesc¹¹⁰.

Aceste constatări explică viteza cu care un incident local poate deveni campanie transfrontalieră. Răspunsul eficient trebuie să evite două capcane. Prima este etichetarea oricărui unionist sau antiunionist ca agent străin. Dezbateră democratică trebuie protejată, altfel, autoritățile confirmă narațiunea represiei. A doua este combaterea falsurilor fără investigarea rețelelor, finanțării și coordonării. FIMI se recunoaște prin comportament. Mai exact cine lansează mesajul, cum este preluat, ce contexte sunt omise și ce publicuri sunt vizate.

România și Republica Moldova au nevoie de reacții comune la incidente, explicații juridice în română, rusă, ucraineană, dar și transparență privind proiectele bilaterale și expunerea traseului de amplificare. Tema unirii nu trebuie scoasă din spațiul public. Ea poate însă fi separată de falsurile despre anexare, ocupație și război. Obiectivul Kremlinului nu este să câștige o dezbatere istorică, ci să transforme identitatea într-o linie de fractură, să slăbească încrederea dintre București și Chișinău și să reducă libertatea Republicii Moldova de a-și alege viitorul¹¹¹.

¹⁰⁷ EUvsDisinfo, „Romania wants to deprive Moldova of state sovereignty”. <https://euvsdisinfo.eu/report/romania-wants-to-deprive-moldova-of-state-sovereignty/>

¹⁰⁸ Veridica, „The government in Chisinau wants to eliminate the Moldovan language because it is preparing the union”. <https://www.veridica.ro/en/fake-news-disinformation-propaganda/disinformation-the-government-in-chisinau-wants-to-eliminate-the-moldovan-language-because-it-is-preparing-the-union>

¹⁰⁹ Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, „Imixtiunea externă în procesele electorale din Republica Moldova”. <https://sis.md/ro/content/imixtiunea-extern%C4%83-%C3%AEn-procese-electorale-din-republica-moldova>

¹¹⁰ Andrei Rusu, Andrei Curăraru, Eugen Muravski, „The Russian Disinformation Network in Moldova: Anatomy of a Social Media Operation”. <https://watchdog.md/en/studies/208525/reteaua-rusa-de-dezinformare-in-moldova-anatomia-unei-operatiuni-pe-retelele-de-socializare/>

¹¹¹ OSCE/ODIHR, Republic of Moldova — Presidential Election and Constitutional Referendum, 20 October 2024: Statement of Preliminary Findings and Conclusions, 21 octombrie 2024. <https://odihr.osce.org/odihr/elections/moldova/578815>

Reforma sectorului de securitate

ARTICOL

Reforma sectorului de securitate al Republicii Moldova în contextul războiului din Ucraina și al integrării europene

 Iurie Pîntea¹¹²

Războiul de agresiune declanșat de Federația Rusă împotriva Ucrainei în februarie 2022 a modificat fundamental mediul de securitate în care funcționează Republica Moldova. Dacă, anterior, riscul unui conflict militar convențional în proximitatea imediată a țării putea fi tratat mai curând ca un scenariu cu probabilitate redusă, războiul din statul vecin a demonstrat că utilizarea forței militare pentru atingerea unor obiective politice și teritoriale a redevenit o realitate a securității europene. Pentru Republica Moldova, această schimbare este cu atât mai importantă cu cât statul dispune de un teritoriu redus, resurse limitate, se confruntă cu un conflict transnistrean nerezolvat și cu prezența ilegală a trupelor ruse pe teritoriul său.

Efectele războiului au depășit dimensiunea strict militară. Incidentele produse în spațiul aerian, fragmentele de drone și rachete ajunse pe teritoriul Republicii Moldova, presiunile energetice, atacurile cibernetice, campaniile de dezinformare și acțiunile de destabilizare au demonstrat caracterul multidimensional al amenințărilor contemporane.

În același timp, aceste evoluții au evidențiat faptul că reziliența politică, economică și instituțională nu poate fi separată de capacitatea statului de a-și proteja teritoriul, infrastructura critică și instituțiile, inclusiv prin instrumente militare.

Războiul din Ucraina nu a creat de la zero preocuparea pentru modernizarea Armatei Naționale. Programul Guvernului Gavrilița din 2021¹¹³ vorbea deja despre consolidarea capacităților naționale de apărare, dezvoltarea capabilităților militare și asigurarea unui „potențial operativ de descurajare”.

¹¹² Cercetător independent

¹¹³ Programul de activitate al Guvernului „Moldova vremurilor bune”.

https://gov.md/sites/default/files/media/documents/2025-03/programul_de_activitate_al_guvernului_moldova_vremurilor_b

Totuși, acest program reflecta în mare măsură abordarea tradițională a politicii de apărare de până la februarie 2022: obiective larg formulate, modernizare graduală, profesionalizare, cooperare externă și ajustarea documentelor de politici, fără obiective operaționale măsurabile și fără o corelare suficient de clară între amenințări, capacități și resurse. Programul din 2021 este, prin urmare, util mai ales ca punct de referință pentru înțelegerea schimbării care urmează.

De la administrarea sectorului la construirea unei capacități reale de apărare

Prima schimbare consistentă apare în programul Guvernului Recean din 2023¹¹⁴, elaborat deja sub impactul direct al războiului din Ucraina. Accentul se deplasează de la reformarea generală a sectorului spre „modernizarea și transformarea capacităților militare ale Armatei Naționale”. Sunt menționate modernizarea infrastructurii, armamentului și tehnicii militare, dezvoltarea educației militare și, foarte important, perfecționarea sistemului de planificare, programare, bugetare și evaluare.

¹¹⁴ Programul de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană”, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 28 din 16 februarie 2023.
https://gov.md/sites/default/files/media/documents/2025-03/program_de_guv-final_ro.pdf

CLARIFICĂRI CONCEPTUALE

Guvernul Tofan: priorități și obiective pentru perioada 2026–2029

Laurențiu Pleșca

Parlamentul de la Chișinău a acordat la 21 iulie 2026, votul de încredere guvernului condus de Vasile Tofan, antreprenor desemnat premier de președinta Maia Sandu după demisia lui Alexandru Munteanu. Guvernul a trecut cu voturile celor 53 de deputați ai Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS), în timp ce opoziția a votat împotriva sau s-a abținut.

Discursul de investitură, susținut timp de aproape zece ore de dezbateri, a fost însoțit de un program de guvernare construit, declarat, pe indicatori de performanță, nu pe angajamente generale, o schimbare de format față de programele guvernamentale anterioare. Practic, fiecare direcție majoră vine cu o țintă cuantificabilă și, în multe cazuri, cu un termen-limită, ceea ce transformă programul într-un instrument prin care executivul poate fi ulterior evaluat pe cifre. Structura anunțată în plen cuprinde cinci piloni: creșterea economică, eficiența statului, integrarea europeană, securitatea și justiția, respectiv educația, sănătatea și protecția socială.

1. CREȘTEREA ECONOMICĂ

Tofan a plasat relansarea economiei drept prioritatea de bază a mandatului, motivând că „motoarele vechi” (agricultura tradițională, cablajele auto și exporturile către Est) nu mai pot susține singure creșterea. Alternativa propusă mizează pe tehnologie, servicii, procesare agroalimentară, energie, turism și industrii creative, sectoare descrise ca funcționând „la turații încă prea mici”. Concret, programul prevede un salariu minim de 10.000 de lei, crearea a circa 100.000 de locuri de muncă și investiții de 7 miliarde de lei în agricultură, alături de un pachet de peste 600 de milioane de lei pentru turism.

2. EFICIENȚA STATULUI

Al doilea pilon vizează administrația publică: audit instituțional, digitalizarea serviciilor, reducerea birocrăției și eliminarea structurilor redundante. Guvernul anunță și un inventar al proprietății publice și o revizuire sistematică a cheltuielilor bugetare, pe care Tofan le-a descris drept exerciții „nu pentru raportări, ci pentru decizii reale”. Controalele asupra mediului de afaceri urmează să fie limitate și trecute pe un model bazat pe risc, o schimbare de abordare menită să susțină obiectivul declarat ca Moldova să devină „cea mai simplă și previzibilă jurisdicție europeană” pentru antreprenori.

3. INTEGRAREA EUROPEANĂ

Pe acest palier, guvernul își asumă cel mai strict calendar: deschiderea tuturor celor șase clustere de negociere cu UE în 2026 și o rată de implementare a angajamentelor de peste 90%, cu orizont final pregătirea semnării Tratatului de Aderare până la sfârșitul lui 2028.

Spre deosebire de primul termen, aflat aproape integral în mâinile executivului de la Chișinău, semnarea tratatului depinde și de calendarul de negocieri stabilit la Bruxelles și de unanimitatea celor 27 de state membre, factor pe care niciun guvern moldovean nu îl controlează integral.

4. SECURITATEA ȘI JUSTIȚIA

Programul menține continuarea reformei justiției ca prioritate distinctă, alături de componenta de securitate. Pe dosarul transnistrean, Tofan a declarat că apropierea dintre cele două maluri ale Nistrului trebuie să se producă „pe cale pașnică, gradual și fără escaladarea tensiunilor”. Un element concret anunțat pentru regiune este Fondul de convergență, care va introduce o sarcină fiscală suplimentară pentru mediul de afaceri din stânga Nistrului, cu operare începând din 1 ianuarie 2027.

5. EDUCAȚIE, SĂNĂTATE ȘI PROTECȚIE SOCIALĂ

Ultimul pilon cuprinde 6 miliarde de lei pentru educație (inclusiv salarii mai bune pentru profesori și reducerea decalajului dintre școlile rurale și urbane), modernizarea sistemului de sănătate și circa 3.000 de locuri noi în creșe. Programul de guvernare este proiectat până în 2029.

Reforma fiscală: al doilea test al mandatului

Deși nu figurează ca pilon separat, reforma fiscală a fost punctul cel mai atent urmărit al discursului, pentru că a fost și cauza indirectă a crizei politice precedente: Munteanu a demisionat la scurt timp după ce Ministerul Finanțelor a prezentat o reformă bugetar-fiscală puternic criticată, inclusiv un nou sistem de impozitare a salariilor programat pentru 2027, ulterior retras din proiect. Președinta Sandu a recunoscut public că politica fiscală „ar fi putut fi elaborată, consultată și explicată mai bine”. Tofan nu a promis stabilitate fiscală necondiționată; a spus explicit că „ar fi nesperios și iresponsabil” să pretindă că taxele nu se vor schimba, dar a anunțat o schimbare de metodă: un nou concept de politică fiscală pentru 2027, care va fi supus consultărilor publice înainte de a fi tradus în cote concrete. Structural, discuția se va purta în jurul celor patru surse care generează peste 95% din veniturile bugetare (munca, accizele, consumul și alte ajustări), cu o direcție declarată spre reducerea fiscalității pe muncă, compensată în altă parte. Portofoliul Finanțelor a fost și el schimbat, fiind preluat de Victoria Belous, unul dintre cei patru miniștri noi din echipa Tofan, alături de titularii de la Agricultură, Sănătate și Cultură.

Ce urmează

Guvernul a fixat un termen de 100 de zile pentru primele rezultate verificabile: prezentarea politicii fiscale pentru 2027, demararea auditului administrației publice și lansarea proiectelor considerate prioritare. E un calendar prin care executivul se expune voluntar unei evaluări pe cifre, nu pe declarații de intenție, exact formula pe care Tofan a promis să o aplice guvernării.

Această evoluție trebuie analizată împreună cu modificarea cadrului strategic din perioada 2023–2025. Actualizarea Strategiei securității naționale¹¹⁵, aprobarea Strategiei naționale de apărare¹¹⁶, revizuirea documentelor de planificare a apărării și, ulterior, adoptarea Strategiei militare pentru perioada 2025–2035 au început să ofere o legătură mai clară între amenințările regionale, misiunile Armatei Naționale și necesitatea dezvoltării unor capacități adecvate. Astfel, reforma începe să depășească logica administrării unei armate subfinanțate și să se apropie de logica planificării apărării pornind de la riscurile reale. Programul Guvernului Munteanu din 2025¹¹⁷ marchează o nouă etapă, prin introducerea conceptului de „apărare capabilă”.

¹¹⁵ Hotărârea nr. 391 din 15 decembrie 2023 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro

¹¹⁶ Hotărârea nr. 319 din 26 decembrie 2024 pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024–2034. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146655&lang=ro

¹¹⁷ Guvernul Republicii Moldova, Programul de activitate al Guvernului „UE, pace, dezvoltare”. <https://gov.md/sites/default/files/media/documents/2026-02/Program%20de%20Guvernare%202025.pdf>

Armata este definită ca modernă, profesionistă și bine dotată, iar investițiile în oameni și echipamente sunt puse în legătură cu dezvoltarea rezilienței naționale. Programul introduce explicit necesitatea răspunsului la amenințări convenționale și hibride și pune accent pe „spiritul de apărare”, implicarea cetățenilor și consolidarea culturii de securitate.

Această componentă merită o atenție aparte. Formarea unei culturi de apărare națională înseamnă mai mult decât creșterea vizibilității Armatei. Ea presupune ca instituțiile și societatea să înțeleagă mai bine natura riscurilor de securitate, rolul diferitelor autorități în situații de criză, responsabilitățile cetățenilor și necesitatea pregătirii pentru situații excepționale. În practică, aceasta presupune educație pentru securitate și apărare, pregătirea rezervei, exerciții interinstituționale, informarea responsabilă a populației și consolidarea relației dintre instituțiile militare, autoritățile publice și comunități. O cultură de apărare funcțională nu urmărește militarizarea societății, ci creșterea capacității acesteia de a înțelege, preveni și absorbi efectele unei crize.

Programul Guvernului Tofan 2026¹¹⁸ duce această logică mult mai departe. Viziunea sectorială este construită în jurul unei „capacități de apărare credibile”, iar Armata Națională este descrisă ca profesionistă, mobilă, robustă și interoperabilă. Pentru prima dată sunt nominalizate cu precizie capacitățile prioritare: supravegherea și avertizarea timpurie, apărarea antiaeriană și anti-dronă, comunicațiile securizate, mobilitatea, logistica, protecția cibernetică și sistemele de comandă și control.

Evoluția programelor de guvernare reflectă, astfel, o schimbare calitativă clară: de la reformarea sectorului, la transformarea capacităților, apoi la apărare capabilă și reziliență națională, iar în etapa actuală la

construirea unui sistem integrat și măsurabil de apărare.

Investițiile în apărare – de la necesitate bugetară la condiție de securitate

Principală vulnerabilitate structurală a sectorului de apărare rămâne subfinanțarea acumulată pe parcursul mai multor decenii. O armată poate menține anumite structuri și echipamente cu resurse reduse, însă nu poate realiza o transformare tehnologică și operațională fără investiții constante și previzibile.

În același timp, simpla majorare a bugetului nu garantează dezvoltarea capacității de apărare. Criteriul relevant este rezultatul operațional produs de investiție. Achiziția unui echipament modern nu reprezintă, în sine, o capacitate dacă nu există personal instruit, infrastructură, comunicații, muniții, mentenanță și resurse pentru operarea acestuia.

Programul din 2026¹¹⁹ formulează această abordare mai matur decât documentele precedente, prevăzând dezvoltarea unor „capacități complete și sustenabile”, în care echipamentele, personalul, infrastructura, instruirea și mentenanța sunt dezvoltate împreună. De asemenea, este prevăzută finanțarea predictibilă, corelată cu obiectivele de capacități și cu costul integral al ciclului de viață al echipamentelor.

Pentru Republica Moldova, prioritizarea investițiilor este esențială. Resursele disponibile nu permit construirea tuturor componentelor unei armate convenționale de mari dimensiuni. Din acest motiv, investițiile trebuie orientate spre acele domenii care reduc cele mai importante vulnerabilități și cresc capacitatea de reacție a statului.

Apărarea spațiului aerian constituie un exemplu relevant. Experiența ultimilor ani a demonstrat necesitatea dezvoltării

¹¹⁸ Programul de activitate al Guvernului. „Economie europeană, stat eficient”. <https://gov.md/sites/default/files/media/documents/2026-07/Program%20de%20activitate%20al%20Guvernului%202026.pdf>

¹¹⁹ Ibidem

sistemelor de radiolocație și avertizare timpurie, a mijloacelor de protecție antiaeriană și, în special, a capacităților de detectare și neutralizare a dronelor. Programul din 2026 include explicit asemenea obiective, alături de modernizarea comunicațiilor, sistemelor informatice militare, comenzi și controlului, mobilității și logisticii.

Lecțiile Ucrainei: pregătire, adaptare și reziliență

Experiența Ucrainei oferă Republicii Moldova cel puțin trei lecții majore. Prima este că pregătirea realizată înaintea unei crize poate influența decisiv capacitatea unui stat de a rezista după declanșarea acesteia. Reformele începute de Ucraina după 2014, instruirea forțelor, schimbările în sistemul de comandă, cooperarea cu partenerii occidentali și adaptarea doctrinară au creat o bază indispensabilă pentru răspunsul din 2022.

A doua lecție este viteza transformării tehnologice. Dronele, războiul electronic, comunicațiile digitale, integrarea informațiilor din multiple surse și utilizarea sistemelor de lovire de precizie au modificat profund caracterul războiului. Pentru Republica Moldova, soluția nu constă în reproducerea la scară redusă a modelului ucrainean, ci în identificarea acelor tehnologii și capacități care oferă un raport favorabil între cost, supraviețuire și efect operațional.

A treia lecție privește capacitatea societății de a funcționa în condiții de criză.

O armată relativ redusă numeric nu poate constitui singură întregul sistem național de apărare. Din acest motiv, programul din 2026 extinde logica reformei către rezervă, mobilizare, evidența resurselor de apărare, infrastructura critică și pregătirea populației. Sunt prevăzute modernizarea sistemului de mobilizare, digitalizarea evidenței resurselor și organizarea periodică a exercițiilor interinstituționale. Această abordare consolidează ideea că apărarea națională nu este exclusiv responsabilitatea Ministerului Apărării, ci o funcție a întregului stat și, într-o anumită măsură, a întregii societăți.

Riscurile unei modernizări insuficiente

Întârzierea reformei generează mai multe categorii de riscuri. Primul este riscul operațional: tehnica învechită, capacitățile insuficiente de supraveghere și comunicații și lipsa unei rezerve pregătite reduc timpul și opțiunile de reacție ale statului.

Al doilea este riscul tehnologic. În condițiile în care inovarea militară se produce într-un ritm accelerat, decalajele se acumulează rapid. Lipsa investițiilor în drone, sisteme anti-dronă, război electronic, comunicații securizate și comandă-control poate transforma o inferioritate cantitativă într-una mult mai gravă, de natură tehnologică și operațională.

Un al treilea risc este dependența excesivă de asistența externă. Sprijinul Uniunii Europene și al partenerilor strategici este esențial, dar acesta trebuie să completeze investiția națională, nu să o substituie. În absența unor priorități proprii, a planificării multianuale și a capacității de mentenanță, achizițiile și donațiile izolate pot genera un sistem fragmentat și dificil de susținut.

Există, în cele din urmă, și un risc de credibilitate strategică. Dacă documentele de securitate identifică amenințări grave, iar politica bugetară nu asigură resursele necesare pentru reducerea vulnerabilităților identificate, apare o discrepanță între evaluarea riscului și capacitatea efectivă a statului de a răspunde.

Integrarea europeană ca accelerator al reformei apărării

A doua mare forță care influențează transformarea sectorului de apărare este integrarea europeană. Evoluția programelor de guvernare este relevantă și din această perspectivă. În 2021, Uniunea Europeană era prezentată în principal drept partener de cooperare în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comune, alături de cooperarea cu NATO. În 2025, programul de guvernare vorbește deja despre „integrarea graduală în arhitectura de securitate europeană”.

Programul din 2026 merge mai departe și definește aderarea la Uniunea Europeană și integrarea în arhitectura europeană de securitate și apărare drept cadrul principal de modernizare a sectorului. Parteneriatul de Securitate și Apărare Republica Moldova–Uniunea Europeană este asociat direct cu dezvoltarea capabilităților, instruirea, reziliența, securitatea cibernetică și combaterea amenințărilor hibride.

CONCLUZIE

În perioada 2021–2026, reforma apărării în Republica Moldova a evoluat de la o abordare tradițională, predominant declarativă și instituțională, către una mult mai concretă, construită în jurul capabilităților, investițiilor, rezilienței și rezultatelor măsurabile. Războiul din Ucraina a fost principalul accelerator al acestei transformări, iar procesul de integrare europeană îi oferă în prezent un cadru instituțional și financiar suplimentar.

Schimbarea este vizibilă inclusiv prin apariția indicatorilor concreți de performanță în programul din 2026: obiective privind modernizarea nucleului sistemului de apărare, protecția anti-dronă, radiolocația, rezerva, interoperabilitatea și infrastructura militară. Astfel, reforma începe să fie evaluată nu doar prin numărul documentelor adoptate sau al achizițiilor efectuate, ci prin capacități efectiv operaționale.

Pentru Republica Moldova, obiectivul realist nu poate fi construirea unei armate comparabile cantitativ cu forțele statelor mari. Prioritatea trebuie să fie dezvoltarea unui sistem de apărare profesionist, mobil, tehnologic, interoperabil și susținut de o rezervă funcțională și de o societate rezilientă. În actualul mediu regional, investițiile în apărare nu reprezintă o alternativă la dezvoltarea economică și integrarea europeană. Ele constituie una dintre condițiile necesare pentru protejarea suveranității statului, a instituțiilor sale și, implicit, a propriului parcurs european.

ARTICOL

Putere, control și încredere: noul echilibru al guvernării sectorului de securitate din Moldova

Consolidarea rolului Președintelui, supravegherea parlamentară și integrarea europeană

Vadim Enicov¹²⁰

Partea încă nefinalizată a reformei

Reforma sectorului de securitate din Republica Moldova conține un paradox aparent: cu cât conducerea sectorului devine mai concentrată și mai capabilă să acționeze, cu atât crește necesitatea unei supravegheri democratice mai puternice. Ultimii ani au adus cea mai amplă transformare a guvernării securității de la independență încoace – un cadru legal nou pentru serviciul de informații, o strategie națională modernă și o lege-cadru a securității naționale. Războiul din vecinătate și amenințările hibride au impus o coordonare mai rapidă între instituții anterior fragmentate, iar răspunsul a fost consolidarea rolului prezidențial. Întrebarea care rămâne deschisă este dacă arhitectura de control și răspundere s-a dezvoltat în același ritm. Teza acestui articol este că reforma trebuie înțeleasă ca o dublă consolidare: o conducere prezidențială mai puternică și un Parlament mai capabil să o supravegheze nu sunt direcții antagoniste, ci componente complementare ale aceleiași construcții instituționale.

Reforma în trei etape: de la instituții separate la un sistem integrat

Punctul de plecare era un cadru juridic învechit și fragmentat, centrat mai mult pe protecția statului decât pe drepturile și securitatea persoanei. Prima etapă a reformei a vizat cadrul serviciului de informații: legile din 2023 au separat funcțiile de tip polițienesc de activitatea de informații, au reformat autorizarea judecătorească a măsurilor intruzive și au consacrat expres controlul parlamentar asupra Serviciului de Informații și Securitate (SIS)¹²¹. A urmat, în decembrie 2023, adoptarea Strategiei securității naționale, care a introdus o abordare comprehensivă a securității, ancorată în drepturile omului și în statul de drept¹²². Etapa de consolidare a venit în 2025, prin Legea nr. 249/2025 privind securitatea națională¹²³, însoțită de reorganizarea Consiliului de Securitate Națională și de modificările privind Centrul pentru Comunicare Strategică și Contracurare a Dezinformării. Logica acestei prime faze a fost crearea capacității și reducerea fragmentării: instituțiile trebuie să poată anticipa riscurile, coordona politicile și reacționa coerent.

¹²⁰ Doctor în drept, expert în guvernarea sectorului de securitate. Opiniile exprimate aparțin autorului și nu reflectă în mod necesar poziția organizațiilor cu care acesta este afiliat. În procesul de redactare și editare, inclusiv pentru verificarea surselor și a referințelor, au fost utilizate instrumente de inteligență artificială generativă; conceptul, analiza, interpretările, concluziile și recomandările aparțin exclusiv autorului, care își asumă întreaga responsabilitate pentru conținut.

¹²¹ Legea nr. 136 din 01.06.2023 cu privire la Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova; Legea nr. 179 din 07.07.2023 privind activitatea de contrainformații și de informații externe. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150626&lang=ro

¹²² Hotărârea Parlamentului nr. 391 din 15.12.2023 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro

¹²³ Legea nr. 249 din 10.07.2025 privind securitatea națională a Republicii Moldova. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150559&lang=ro

Tocmai această capacitate nouă ridică întrebarea etapei următoare: ce mecanisme democratice trebuie să o însoțească?

Noua arhitectură legislativă și consolidarea centrului prezidențial

O analiză riguroasă trebuie să distingă trei situații diferite. Mai întâi, continuitatea: legislația anterioară îi recunoștea deja Președintelui conducerea generală în domeniul securității statului¹²⁴. Apoi, dezvoltarea: Legea nr. 249/2025 operaționalizează acest rol – Președintele exercită conducerea generală a activității de securitate națională, orientarea strategică și inițierea politicilor, coordonează activitatea SIS și prezidează Consiliul de Securitate Națională. Parlamentul păstrează atribuții esențiale privind cadrul legislativ, aprobarea strategiilor, bugetele și controlul democratic, iar Guvernului îi revin implementarea politicilor și conducerea administrației publice în domeniu¹²⁵.

Această construcție are însă o limită constituțională precisă. Constituția oferă legislatorului spațiul necesar pentru a operaționaliza rolul Președintelui în domeniul securității prin competențe expres stabilite: articolul 87 îi permite Președintelui, comandant suprem al forțelor armate, să ia „și alte măsuri” pentru asigurarea securității naționale, dar „în limitele și în condițiile legii”¹²⁷. Articolul 77 nu reprezintă o împuternicire generală: Curtea Constituțională a statuat că funcția de „garant” nu îi permite Președintelui să acționeze în afara competențelor prevăzute expres de Constituție și de lege¹²⁸. Orice atribuție nouă are nevoie, prin urmare, de un temei legislativ concret, nu de o justificare constituțională automată.

La fel de precisă trebuie să fie și lectura dimensiunii sociologice. Datele de opinie publică relevă o asimetrie semnificativă: în septembrie 2025, încrederea în Președinte

FOTO: <https://www.magnific.com/>

În al treilea rând, există redistribuiri instituționale explicite: exemplul cel mai clar este trecerea Centrului pentru Comunicare Strategică și Contracurarea Dezinformării în subordinea Președintelui, care îi numește directorul și îi evaluează activitatea¹²⁶.

atingea aproximativ 44%, față de 32% în Parlament, iar în octombrie 2024 aproape jumătate dintre respondenți considerau că Președintele ar trebui să dispună de mai multe competențe¹²⁹. Aceste date pot explica oportunitatea politică a reformei; ele nu constituie însă fundamentul juridic al competențelor.

¹²⁴ Legea nr. 618-XIII din 31.10.1995 privind securitatea statului, abrogată prin Legea nr. 249/2025. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142091&lang=ro

¹²⁵ Legea nr. 249/2025, art. 12–15.

¹²⁶ Legea nr. 247 din 10.07.2025 pentru modificarea unor acte normative (aspecte referitoare la activitatea Centrului pentru Comunicare Strategică și Contracurarea Dezinformării), https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150136&lang=ro

¹²⁷ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, republicată. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2024, nr. 466, art. 635 – articolele 77 și 87. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145723&lang=ro

¹²⁸ Curtea Constituțională a Republicii Moldova. Decizia nr. 96 din 06.08.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 31b/2020 privind interpretarea unor prevederi ale articolelor 77 și 86 din Constituție, §§ 17, 33 și 54. <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=846&l=ro>

¹²⁹ Institutul de Politici Publice. Barometrul Opiniei Publice despre evoluția situației politice în Republica Moldova în perioada 2020–2025. Chișinău, 2025. <https://ipp.md/wp-content/uploads/2025/11/BOP-2020-2025.pdf>

De la încrederea personalizată la încrederea instituțională

Încrederea mai ridicată într-un Președinte ales direct aduce beneficii reale: facilitează reformele, oferă un punct clar de conducere, crește coerența și vizibilitatea deciziilor și reduce percepția de fragmentare a statului. Dar arhitectura sectorului de securitate trebuie să funcționeze independent de identitatea titularului funcției.

Un sistem construit în jurul încrederii într-o anumită persoană riscă să depindă excesiv de popularitatea acesteia, să devină vulnerabil la schimbarea titularului, să genereze suspiciuni de politizare și să transfere instituțiilor fluctuațiile competiției politice. Datele disponibile nu demonstrează o opoziție absolută între încrederea „în persoană” și cea „în instituții”; ceea ce arată ele este o personalizare a încrederii și un decalaj constant între instituția prezidențială și cea legislativă. Concluzia se impune de la sine: încrederea personală poate deschide fereastra unei reforme, dar numai instituțiile controlate democratic îi pot asigura continuitatea. Această conversie nu se produce de la sine: ea presupune proceduri previzibile, raportare regulată și instituții care își demonstrează utilitatea dincolo de un ciclu electoral. Transformarea încrederii personalizate în încredere instituțională este, de fapt, testul de sustenabilitate al întregii reforme.

Supravegherea parlamentară: al doilea pilon al reformei

Parlamentul este forul reprezentativ în care majoritatea, opoziția și diferite segmente ale societății se întâlnesc în procesul democratic. Consolidarea sa nu este o reacție împotriva Președintelui, ci consecința logică a consolidării capacității executive: cu cât atribuțiile de conducere și coordonare sunt mai importante, cu atât obligațiile de raportare, explicare și justificare a deciziilor trebuie să fie mai clare.

Funcțiile parlamentare relevante sunt cunoscute: verificarea respectării cadrului legal, examinarea implementării Strategiei securității naționale, controlul bugetelor și al utilizării resurselor, audierea conducerii instituțiilor, supravegherea SIS, evaluarea ulterioară a efectelor legislației și reprezentarea pluralistă a intereselor publice.

Practica rămâne însă în urma reglementării. Deși legislația din 2023 a consacrat controlul parlamentar asupra SIS, mecanismul subcomisiei specializate nu a devenit funcțional, iar inițiativa unui nou concept de control parlamentar, lansată în 2024, nu a avut o continuare suficientă¹³⁰. Dezbaterile actuală privind noul Cod de organizare și funcționare a Parlamentului oferă oportunitatea de a transforma principiul în practică: o responsabilitate directă și explicită a comisiei permanente competente pentru supravegherea SIS, reguli clare de acces la informații clasificate, personal permanent cu expertiză juridică, bugetară și de securitate, participarea efectivă a opoziției, rapoarte publice în versiune neclasificată, urmărirea implementării recomandărilor parlamentare și cooperarea cu Curtea de Conturi, Avocatul Poporului, autoritatea de protecție a datelor și societatea civilă. Distincția dintre supraveghere și interferență operațională trebuie menținută cu strictețe: Parlamentul nu conduce operațiuni și nu substituie managementul serviciilor; el verifică legalitatea, eficiența și răspunderea instituțională.

¹³⁰ European Commission. Republic of Moldova 2025 Report, SWD(2025) 758 final. Brussels, 4.11.2025, secțiunea 2.1.1 („Civilian oversight of the security and intelligence sector”). https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/23fa6af0-89b3-4532-a3d9-d1638727d14c_en?filename=moldova-report-2025.pdf

Buna guvernare ca punte între securitate și încredere

Principiile bunei guvernări – legalitate, responsabilitate, eficiență, transparență, participare, integritate și control democratic civil – leagă cele două componente ale reformei¹³¹. Secretul necesar activității de securitate nu poate însemna absența controlului. Transparența în acest domeniu este diferențiată: informațiile operaționale pot rămâne clasificate, în timp ce obiectivele, bugetele agregate, rezultatele și mecanismele de răspundere trebuie să poată fi explicate public. Un sistem capabil să spună cetățenilor ce urmărește, cât costă și cine răspunde nu își compromite eficacitatea, ci și-o legitimează. Astfel, buna guvernare transformă performanța instituțiilor în legitimitate publică și oferă mecanismul concret prin care încrederea personalizată devine încredere în stat.

Integrarea europeană: nu doar securitate, ci securitate democratică

Pentru Republica Moldova, dimensiunea europeană a reformei operează pe trei niveluri: instituții democratice, stat de drept și mecanisme de control; capacitatea statului de a proteja informații, instituții și procese democratice; și credibilitatea sa ca viitor stat membru și partener de securitate. Raportul Comisiei Europene pentru 2025 remarcă explicit stadiul incipient al controlului parlamentar asupra sectorului de securitate și informații și constată că inițiativa unui nou concept de control asupra SIS nu a fost urmată de pași concreți¹³². Controlul democratic asupra serviciilor de informații este, în logica procesului de aderare, parte a criteriilor fundamentale privind statul de drept, nu un element opțional al capitolelor tehnice. Mesajul este limpede: Uniunea Europeană nu solicită „prezidențializarea” sectorului, ci instituții capabile, legale, controlabile și rezistente la schimbările politice. Integrarea europeană nu presupune doar ca Republica Moldova să devină mai sigură, ci ca ea să devină sigură în mod democratic.

CONCLUZII ȘI DIRECȚII DE ACȚIUNE

Reforma sectorului de securitate nu trebuie oprită sau inversată, ci completată. Prioritățile următoarei etape sunt identificabile: cartografierea exactă a atribuțiilor Președintelui, Consiliului de Securitate Națională, Parlamentului, Guvernului și SIS; adoptarea unui cadru specializat de supraveghere parlamentară a SIS, inclusiv în noul Cod al Parlamentului; instituirea unei relații regulate de raportare între Consiliul de Securitate Națională și Parlament; consolidarea expertizei și a resurselor proprii ale Parlamentului; publicarea unui raport anual accesibil privind implementarea Strategiei securității naționale; și corelarea acestor mecanisme cu criteriile procesului de aderare la Uniunea Europeană. O Președinție puternică poate oferi direcție și coerență sectorului de securitate. Un Parlament puternic îi oferă legitimitate democratică și continuitate. Împreună, acționând în limitele legii, ele pot transforma încrederea într-o persoană în încredere durabilă în stat.

FOTO: <https://www.magnifico.com/>

¹³¹ DCAF – Geneva Centre for Security Sector Governance. Independent Report – Security Sector Governance in Moldova. Geneva, 2024.

<https://www.dcaf.ch/independent-report-security-sector-governance-moldova>

¹³² Republic of Moldova 2025 Report, op. cit.

Securitate informațională și dezinformare

OPINIE

Securitatea informațională în vara anului 2026: presiunea asupra încrederii publice și consolidarea rezilienței naționale

 Sanda Sandu

Experiența Republicii Moldova din perioada iunie-august 2026 relevă persistența unor acțiuni informaționale orientate spre modelarea percepțiilor publice, exploatarea subiectelor sensibile și diminuarea încrederii în instituțiile statului. Falsurile punctuale, mesajele manipulatorii și interpretările distorsionate ale unor decizii politice sau instituționale au urmărit să consolideze percepția unui stat vulnerabil, incapabil să-și protejeze suveranitatea și să-și gestioneze independent politica de securitate.

Evaluările Centrului pentru Comunicare Strategică și Contracurare a Dezinformării confirmă caracterul adaptativ al acestor acțiuni. Raportările instituției evidențiază utilizarea unor infrastructuri informaționale, platforme, conturi și teme ajustate diferitor categorii de public, cu exploatarea vulnerabilităților sociale și politice existente¹³³. Efectul urmărit se manifestă prin acumularea neîncrederii, accentuarea polarizării și slăbirea capacității instituțiilor de a comunica credibil cu societatea.

Valurile informaționale observate în vara anului 2026 au exploatat simultan teme administrative, identitare, geopolitice și de securitate. Reforma administrației publice locale a fost asociată cu dispariția localităților și reducerea accesului la servicii. Evoluțiile privind autonomia găgăuză au fost prezentate drept încercări de diminuare sau

„lichidare” a acesteia. O inițiativă legislativă marginală din România a alimentat mesaje despre presupusa „anexare” a Republicii Moldova. Modernizarea Armatei Naționale și cooperarea cu partenerii occidentali au fost integrate în narațiuni despre „militarizarea” țării și pregătirea acesteia pentru implicarea într-un conflict regional.

Diversitatea acestor teme poate crea impresia unor episoade informaționale independente. La nivel strategic, ele urmează însă aceeași logică: diminuarea încrederii în capacitatea statului de a lua decizii legitime și prezentarea politicilor publice drept acțiuni impuse din exterior sau orientate împotriva intereselor cetățenilor. Subiectele se schimbă rapid, însă mesajul de fond rămâne relativ constant – Republica Moldova ar fi lipsită de autonomie decizională, instituțiile sale ar acționa împotriva societății, iar apropierea de partenerii europeni ar genera insecuritate.

Domeniul apărării rămâne deosebit de vulnerabil la asemenea interpretări. Sprijinul extern pentru dezvoltarea capacităților militare și investițiile în modernizarea Armatei Naționale sunt frecvent prezentate într-o cheie alarmistă. Aprobarea, la 13 iulie 2026, a unei măsuri de sprijin de 120 de milioane de euro prin Instrumentul European pentru Pace, destinată dezvoltării capacităților de apărare antiaeriană ale Republicii Moldova, a oferit un nou pretext

¹³³ Raport pentru conștientizare publică a manipulării informaționale. TTP-uri și cazuri documentate în perioada ianuarie-mai 2026, Chișinău, 2026.

pentru promovarea discursului privind presupusa „militarizare” a țării¹³⁴. Acest tip de discurs exploatează sensibilitatea unei părți a societății față de statutul de neutralitate al Republicii Moldova. Din perspectiva politicii de securitate, neutralitatea constituțională nu elimină responsabilitatea statului de a investi în capacitatea proprie de apărare. Strategia națională de apărare pentru anii 2024–2034 stabilește dezvoltarea unui sistem de apărare modern și adaptat actualului mediu de securitate, în care amenințările hibride, încălcările spațiului aerian și efectele războiului din Ucraina au devenit factori direcți de risc¹³⁵. Comunicarea publică asupra modernizării apărării devine, în aceste condiții, parte integrantă a procesului de consolidare a rezilienței.

Pregătirea paradei militare din 27 august a reprezentat un test relevant în acest sens. Deplasarea tehnicii militare și antrenamentele desfășurate înaintea evenimentului puteau alimenta ușor mesaje alarmiste în mediul online. Au apărut, de altfel, afirmații potrivit cărora Republica Moldova s-ar „pregăti de război”, precum și informația falsă despre participarea unor avioane F-16 românești la eveniment.

Ministerul Apărării a gestionat acest context printr-o comunicare timpurie, clară și predictibilă. Instituția a informat public despre desfășurarea repetițiilor, deplasarea tehnicii militare și speciale, caracterul activităților planificate și eventualele restricții de circulație. Cetățenii au fost îndemnați să consulte sursele oficiale, iar informația falsă privind prezența avioanelor F-16 a fost dezmințită prompt. O asemenea abordare reduce incertitudinea și limitează posibilitatea ca imaginile autentice din teren să fie desprinse de context și reinterpretate în scop manipulator.

Parada militară din 27 august poate fi evaluată, în consecință, ca un exercițiu relevant de comunicare strategică. Peste 2.000 de militari și reprezentanți ai instituțiilor sistemului național de securitate și apărare, 150 de veterani, militari din state partenere și peste 100 de unități de tehnică militară și specială au participat la eveniment. Prezența a peste 7.000 de cetățeni în Piața Marii Adunări Naționale a conferit manifestării o importantă dimensiune publică¹³⁶.

Evenimentul a oferit societății o imagine concretă asupra procesului de modernizare a Armatei Naționale. Sistemele de artilerie, mijloacele antiaeriene, echipamentele pentru monitorizarea și protecția spațiului aerian și capabilitățile anti-dronă au ilustrat investițiile realizate pentru creșterea capacității de apărare. Relevanța acestor investiții a fost confirmată chiar în contextul zilei de 27 august, când autoritățile au raportat cinci survolări neautorizate ale spațiului aerian al Republicii Moldova, pe fondul atacurilor Federației Ruse asupra Ucrainei. Acest incident a evidențiat caracterul concret al riscurilor de securitate cu care se confruntă statul.

FOTO: <https://www.magnific.com/>

¹³⁴ European Peace Facility: Council adopts assistance measure to support the Republic of Moldova's air defence capabilities, 13 iulie 2026.

¹³⁵ Hotărârea nr. 319 din 26 decembrie 2024 privind aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024–2034, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 3 ianuarie 2025.

¹³⁶ Paradă militară în PMAN: Peste 2.000 de militari au defilat, iar tehnica modernă a impresionat spectatorii. <https://tv8.md/2026/08/27/video-parada-militara-in-pman-pest-2-000-de-militari-au-defilat-iar-tehnica-moderna-a-impresionat-spectatorii/308083>

Dimensiunea simbolică a paradei are, de asemenea, importanță strategică. Organizarea evenimentului de Ziua Independenței, sub genericul „Independența ne unește”, a plasat modernizarea apărării într-un cadru asociat suveranității, responsabilității statului și solidarității sociale. Pentru o societate supusă constant mesajelor despre dezbinare, slăbiciune instituțională și incapacitate de apărare, vizibilitatea unor instituții funcționale poate contribui la consolidarea încrederii publice. Parada a reprezentat astfel un element de mândrie națională și un instrument de consolidare a coeziunii sociale în jurul securității țării. Relația dintre societate și instituțiile de apărare este esențială într-un mediu strategic dominat de incertitudine și influență informațională ostilă. Încrederea publică sporește capacitatea statului de a implementa reforme, de a explica necesitatea investițiilor în securitate și de a menține sprijinul societății pentru măsurile necesare protejării suveranității.

Experiența verii anului 2026 arată că reziliența informațională se construiește

prin anticiparea vulnerabilităților, explicarea deciziilor publice și comunicarea constantă cu cetățenii. Reacția rapidă la falsuri rămâne necesară, însă eficiența pe termen lung depinde de capacitatea instituțiilor de a ocupa spațiul informațional prin informații credibile și accesibile înainte ca interpretările manipulatorii să se consolideze.

Experiența Ministerului Apărării în pregătirea și desfășurarea paradei din 27 august oferă o practică relevantă pentru întregul sistem de securitate națională. Comunicarea anticipativă, transparența privind activitățile instituționale și explicarea obiectivelor modernizării pot consolida legătura dintre stat și societate. În actualul mediu de securitate, această legătură reprezintă una dintre principalele resurse ale rezilienței Republicii Moldova. Capacitatea de apărare, încrederea publică și coeziunea socială trebuie privite ca elemente ale aceluiași efort de protejare a independenței și suveranității statului.

Comunicare strategică

OPINIE

Comunicarea strategică în Letonia: de la contracararea dezinformării la construirea rezilienței. Lecții pentru Republica Moldova

✦ Elena Mârzac, Rodica Panța

Experiența Letoniei este relevantă pentru Republica Moldova atât pentru a fi preluată ca un model adaptabil, cât și pentru că arată cum *comunicarea strategică poate evolua de la o funcție predominant reactivă la un instrument de guvernare, securitate și consolidarea rezilienței societale*. Cele două țări au contexte diferite, dar se confruntă cu o serie de vulnerabilități asemănătoare: proximitatea unui mediu regional de securitate dominat de agresiunea Rusiei, expunerea îndelungată la propaganda rusă, fragmentarea spațiului informațional și necesitatea consolidării încrederii cetățenilor în instituțiile statului. În cazul Letoniei, amenințările informaționale și operațiunile de influență sunt abordate explicit ca parte a riscurilor la adresa securității naționale și a rezilienței societale¹³⁷.

În acest sens, am putea evidenția câteva particularități ale comunicării strategice în Letonia. Comunicarea strategică *nu este redusă la combaterea falsurilor și nici la o comunicare instituțională clasică*.¹³⁸ The National Concept on Strategic Communication and Security of the Information Space 2023–2027¹³⁹ examinează

securitatea spațiului informațional prin trei piloni interdependenți: comunicarea eficientă a instituțiilor centrale și locale cu audiențele lor; un mediu media puternic și de calitate; și o societate capabilă să identifice și să reziste manipulării informaționale¹³⁸. Această abordare schimbă logica intervenției: obiectivul este să fie diminuate vulnerabilitățile care fac societatea receptivă la manipulare.

A doua particularitate este existența **unei arhitecturi clare de coordonare**. Cancelaria de Stat asigură coordonarea strategică și planificarea narațiunilor și priorităților pe termen mediu și lung, în timp ce instituțiile centrale și locale implementează comunicarea la nivel operațional și tactic. *Public Administration Communication Coordination Group*, coordonat de structura StratCom a Cancelariei de Stat, se întrunește cel puțin săptămânal pentru schimb de informații, identificarea provocărilor de comunicare și coordonarea abordărilor. Separat funcționează mecanismul de coordonare pentru securitatea spațiului informațional, iar la nivel operațional sunt implicați, în funcție de necesități, administrația locală, societatea civilă, mediul academic și sectorul privat¹³⁹.

¹³⁷ The National Concept on Strategic Communication and Security of the Information Space 2023–2027. <https://www.mk.gov.lv/en/valsts-strategiskas-komunikacijas-un-informativas-telpas-drosibas-koncepcija>

¹³⁸ Ibidem

¹³⁹ The National Concept on Strategic Communication and Security of the Information Space 2023–2027. <https://www.mk.gov.lv/en/media/15446/download?attachment=>

Este, cred, una dintre cele mai importante lecții pentru Moldova: *centralizarea coordonării nu trebuie confundată cu centralizarea întregii comunicări*. O singură instituție nu poate comunica pentru întregul stat. Rolul structurii centrale trebuie să fie de a asigura analiza mediului informațional, coerența obiectivelor și narațiunilor, metodologiile, pregătirea profesională și coordonarea în situații complexe. Responsabilitatea pentru comunicarea politicilor trebuie să rămână însă a instituțiilor care le elaborează și le implementează. Tocmai această combinație între coordonarea strategică și responsabilitatea sectorială este importantă în modelul leton¹⁴⁰.

Un element foarte puternic al modelului leton este legătura dintre *comunicare, identitate și sentimentul de apartenență*. În discuțiile din Letonia au apărut câteva formulări aparent simple, dar relevante: Letonia se definește ca stat care „a fost sub ocupație”, nu ca o „fostă țară sovietică”; își construiește narațiunea în jurul continuității statului, culturii, limbii și apartenenței europene¹⁴¹.

Această abordare este susținută și de documentele strategice. *The State Defence Concept 2023-2027* leagă explicit dezvoltarea și securitatea Letoniei de unitatea societății și de existența unui set comun de valori care formează identitatea națională: statul independent, dezvoltarea sa istorică, cultura, limba și participarea cetățenilor la apărarea acestor valori. Apărarea statalității și independenței este definită drept o responsabilitate comună a întregii societăți¹⁴².

Aici există o lecție sensibilă, dar esențială pentru Republica Moldova. *Reziliența informațională nu poate fi construită fără o*

narațiune pozitivă despre cine suntem, ce vrem să protejăm și încotro vrem să mergem. Comunicarea europeană, comunicarea despre securitate sau combaterea dezinformării nu pot funcționa separat de discuția despre identitate, limbă, istorie, independență, democrație și viitorul țării. În același timp, consolidarea identității naționale trebuie să fie incluzivă. Vorbitorii de limbă rusă sau membrii minorităților nu trebuie transformați într-o categorie de risc; vulnerabilitățile trebuie definite prin comportamente, surse și mecanisme de influență, nu prin apartenență etnică sau lingvistică.

La fel de relevantă este ideea că „narrative is always tested” (narațiunea este întotdeauna testată) și că narațiunea trebuie să fie însoțită de acțiuni. Credibilitatea comunicării strategice nu se construiește prin sloganuri. Dacă instituțiile vorbesc despre securitate, dar cetățeanul nu vede capacitate de reacție; despre transparență, dar nu primește informație; despre apropierea de cetățean, dar serviciile publice rămân inaccesibile, narațiunea este compromisă. Comunicarea strategică trebuie, prin urmare, conectată la elaborarea și implementarea politicilor, nu adăugată după ce decizia a fost luată.

O altă lecție din Letonia privește pregătirea societății înaintea crizelor. Protecția spațiului informațional este integrată în conceptul mai larg de *Comprehensive State Defence (apărare cuprinzătoare a statului)*, construit pe premisa că apărarea și reziliența sunt responsabilități ale întregii societăți, de la individ până la nivelul național¹⁴³. Ministerul Apărării a dezvoltat inclusiv instrumente practice pentru populație. Broșura *What to Do in a Crisis* explică ce trebuie făcut în primele 72 de ore, cum se pregătește familia pentru situații

¹⁴⁰ Strategic Communication and Security of the Information Space. <https://www.mk.gov.lv/en/stratcom>

¹⁴¹ Strategic Communication Factfinding Trip to Helsinki and Riga, April 2026. <https://www.kas.de/de/web/medien-europa/veranstaltungsberichte/detail/-/content/strategic-communication-factfinding-trip-to-helsinki-and-riga-april-2026>

¹⁴² The state defence concept. <https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/The%20State%20Defence%20Concept%202023-2027.pdf>.

¹⁴³ Comprehensive State Defence. <https://www.mod.gov.lv/en/nozares-politika/comprehensive-state-defence>.

de urgență și cum se accesează aparare nationala) ează informații sigure în timpul unei crize¹⁴⁴.

Începând cu 1 septembrie 2024, National Defence Education este un curs obligatoriu în școlile secundare din Letonia. Dincolo de dimensiunea propriu-zisă de apărare, acest mecanism contribuie la formarea responsabilității civice, pregătirii și capacității tinerilor de a acționa în situații de criză¹⁴⁵.

Mesajul este important: *un cetățean informat, pregătit și care înțelege ce rol are într-o criză devine parte a rezilienței naționale*. Comunicarea de criză începe mult înainte de apariția crizelor. Pentru Moldova, aceasta înseamnă integrarea comunicării strategice în exercițiile de management al crizelor, pregătirea administrației locale, dezvoltarea unor mecanisme de cooperare cu mass-media și societatea civilă și explicarea, în timp de pace, a comportamentului așteptat de la populație.

În același timp, comunicarea trebuie să fie orientată spre locul unde poate fi găsit publicul. Experiența din Letonia insistă asupra utilizării TikTok, adaptării mesajelor la fiecare platformă, alegerii influencerilor potriviți pentru diferite audiențe și chiar utilizării umorului atunci când acesta este adecvat. Astfel principiul de baza *publicul trebuie să fie întâmpinat acolo unde consumă informația, iar statul trebuie să înțeleagă aceste spații și moduri de consum informațional*.

Conceptul leton instituționalizează această abordare prin monitorizarea centralizată a spațiului informațional, cercetare sociologică, cooperare cu partenerii naționali și internaționali și utilizarea rezultatelor analizelor pentru adaptarea comunicării și a acțiunilor instituțiilor. Mai mult, documentul stabilește obiectivul ca,

până în 2027, cel puțin 75% din populația adultă a Letoniei să aibă cel puțin un nivel minim de alfabetizare media și informațională¹⁴⁶.

Pentru Republica Moldova, acest lucru presupune trecerea de la măsurarea numărului de postări, vizualizări sau comunicate la evaluarea efectului comunicării asupra cunoașterii, percepțiilor, încrederii și comportamentului. Înseamnă segmentarea reală a audiențelor, testarea mesajelor înainte de campaniile, utilizarea vocilor locale credibile, comunicarea adaptată tinerilor, regiunilor, minorităților și diasporei și capacitatea de a anticipa modul în care actorii ostili vor exploata o anumită temă).

Totuși, experiența letonă nu trebuie idealizată. Chiar documentele strategice letone identifică vulnerabilități legate de încrederea în instituții și mass-media, capacitățile și resursele instituționale și necesitatea unei integrări mai bune a comunicării strategice în procesele de guvernare.

¹⁴⁴ Brochure "What to do in case of crisis".

<https://www.sargs.lv/lv/brochure-what-to-do-in-case-of-crisis>

¹⁴⁵ National Defence Training.

<https://www.mod.gov.lv/en/nozares-politika/comprehensive-state-defence/public-awareness/national-defence-training>

¹⁴⁶ The National Concept on Strategic Communication and Security of the Information Space 2023–2027.

<https://www.mk.gov.lv/en/valsts-strategiskas-komunikacijas-un-informativas-telpas-drosibas-koncepcija>

Tocmai această recunoaștere este utilă pentru Moldova: comunicarea strategică este un proces instituțional permanent, un rezultat al funcționării continue a structurilor și al implementării documentelor adoptate¹⁴⁷. Republica Moldova are deja o bază instituțională importantă prin Legea nr. 242/2023 privind Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării¹⁴⁸ și prin Hotărârea Parlamentului nr. 416/2023 privind aprobarea Concepției de comunicare strategică și contracarare a dezinformării, a acțiunilor de manipulare a informației și a ingerințelor străine pentru anii 2024–2028¹⁴⁹. Următoarea etapă ar trebui să fie transformarea acestor prevederi într-o cultură instituțională comună de StratCom, în care comunicarea este integrată în procesul de elaborare a politicilor și în mecanismele de securitate și management al crizelor.

Din această perspectivă, principala lecție letonă pentru Moldova vizează în primul rând modul de funcționare a instituțiilor și a comunicării publice, nu doar o anumită structură sau campanie. Este vorba despre schimbarea paradigmei: de la comunicarea despre securitate la comunicarea ca parte integrantă a securității; de la reacția la falsuri la reducerea vulnerabilităților; de la mesaje separate ale instituțiilor la obiective și narațiuni comune; de la publicul tratat drept receptor la cetățeanul tratat drept participant la reziliența națională. În același timp, experiența Letoniei confirmă că narațiunea strategică se sprijină pe acțiune. Comunicarea credibilă se construiește pe politici credibile și pe capacitatea statului de a demonstra, prin ceea ce face, valorile și direcția pe care le comunică.

¹⁴⁷ The National Concept on Strategic Communication and Security of the Information Space 2023–2027.

<https://www.mk.gov.lv/en/valsts-strategiskas-komunikacijas-un-informativas-telpas-grosibas-koncepcija>

¹⁴⁸ Legea nr. 242 din 31 iulie 2023 privind Centrul pentru Comunicare Strategică și Contracarare a Dezinformării și privind modificarea unor acte normative. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150159&lang=ro

¹⁴⁹ Hotărârea Parlamentului nr. 416 din 22 decembrie 2023 privind aprobarea Concepției de comunicare strategică și contracarare a dezinformării, a acțiunilor de manipulare a informației și a ingerințelor străine pentru anii 2024–2028. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141254

Femeile, Pacea și Securitatea

OPINIE

UTA Găgăuzia și localizarea Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea”: între reziliență comunitară, vulnerabilități regionale și securitate incluzivă

Implementarea Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea” pe întreg teritoriul Republicii Moldova capătă o relevanță tot mai mare în actualul context regional de securitate. Evoluțiile generate de războiul din Ucraina, intensificarea riscurilor hibride, polarizarea informațională și presiunile socio-economice au schimbat modul în care este înțeleasă securitatea, inclusiv în Republica Moldova. În acest nou context, securitatea depășește dimensiunea tradițională centrată exclusiv pe apărare și instituții de forță și se extinde asupra rezilienței comunitare, coeziunii sociale, încrederii în instituții și capacității societății de a gestiona crize complexe. Din această perspectivă, Agenda „Femeile, Pacea și Securitatea” (FPS) devine un instrument important pentru consolidarea securității umane și dezvoltarea unei abordări mai inclusive asupra guvernării sectorului de securitate.

Republica Moldova a realizat în ultimii ani pași importanți în integrarea Agendei FPS în politicile naționale, inclusiv datorită Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU pentru perioada 2023–2027. Actualul Program național reflectă o schimbare importantă de abordare: accentul este plasat nu doar pe integrarea dimensiunii de gen în sectorul de securitate, ci și pe dezvoltarea rezilienței societale, consolidarea participării

comunitare și localizarea Agendei FPS. Această orientare este deosebit de importantă pentru Republica Moldova, unde diferențele regionale influențează semnificativ percepțiile asupra securității, relația dintre cetățeni și instituții și capacitatea de implementare a politicilor publice.

În acest context, UTA Găgăuzia reprezintă unul dintre cele mai relevante exemple privind necesitatea localizării Agendei FPS. Regiunea concentrează simultan vulnerabilități economice, sensibilități identitare, presiuni informaționale și provocări de coeziune socială, elemente care influențează direct securitatea comunitară și reziliența regională. Specificul autonomiei derivă din combinația dintre statutul său politic special, profilul etno-lingvistic distinct și expunerea accentuată la polarizare geopolitică și dezinformare. În asemenea condiții, implementarea Agendei FPS nu poate fi abordată exclusiv prin politici standardizate elaborate la nivel central. Realitățile locale necesită mecanisme adaptate contextului regional, capabile să răspundă particularităților sociale, culturale și informaționale ale comunității.

Anume această dimensiune este evidențiată și în studiul „Rolul femeilor în procesele de pace: necesități și perspective pentru UTA

Găgăuzia”¹⁵⁰, elaborat în cadrul inițiativei „Gagauzia Dialogue” implementate de Martti Ahtisaari Peace Foundation (CMI). Lansarea studiului are o semnificație deosebită inclusiv din perspectiva dezvoltării unui dialog mai amplu privind securitatea incluzivă și reziliența comunitară în sudul Republicii Moldova.

Gagauzia
Dialogue

CMI MARTTI AHTISAARI
PEACE FOUNDATION

STUDIU

ROLUL FEMEILOR ÎN PROCESELE DE PACE: NECESITĂȚI ȘI PERSPECTIVE PENTRU UTA GĂGĂUZIA

ИССЛЕДОВАНИЕ

РОЛЬ ЖЕНЩИН В МИРНЫХ ПРОЦЕССАХ: ПОТРЕБНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ АТО ГАГАУЗИЯ

Documentul propune o analiză a vulnerabilităților regionale și evidențiază modul în care Agenda FPS poate contribui la consolidarea coeziunii sociale și la dezvoltarea unor mecanisme locale de participare și dialog.

Una dintre concluziile importante care se desprind din analiza situației din UTA Găgăuzia este faptul că percepțiile asupra securității sunt puternic influențate de factorii socio-economici și informaționali.

Pentru o mare parte a populației, insecuritatea este asociată mai ales cu sărăcia, lipsa oportunităților economice, infrastructura insuficient dezvoltată, migrația, degradarea serviciilor publice și nivelul redus de încredere în instituții. În paralel, mediul informațional regional este caracterizat de o expunere ridicată la narațiuni polarizante și surse media externe, ceea ce influențează percepțiile despre securitate, relația cu autoritățile centrale și rolul femeilor în spațiul public. În acest context, Agenda FPS devine relevantă inclusiv ca instrument de consolidare a rezilienței informaționale și de dezvoltare a unor mecanisme locale de comunicare strategică.

Studiul evidențiază și existența unui decalaj între contribuția reală a femeilor în comunitate și nivelul lor de participare în procesele formale de luare a deciziilor. Femeile sunt implicate activ în educație, asistență socială, inițiative civice și menținerea coeziunii comunitare, însă influența lor în domeniile asociate securității și leadershipului strategic rămâne limitată. Acest fenomen reflectă persistența unor stereotipuri sociale și a unei culturi instituționale care continuă să asocieze securitatea și procesele decizionale cu modele tradiționale de autoritate. În același timp, spațiul informațional regional contribuie la consolidarea unor percepții conservatoare privind rolurile de gen, ceea ce influențează inclusiv participarea femeilor în viața publică și politică.

Din perspectiva securității naționale, localizarea Agendei FPS în UTA Găgăuzia are implicații importante pentru consolidarea rezilienței statului. Regiunea demonstrează foarte clar că securitatea contemporană este strâns legată de nivelul de încredere dintre comunități și instituții, de calitatea comunicării publice și de capacitatea autorităților de a integra diversitatea regională în politicile publice.

¹⁵⁰ Elena Mârzac, Natalia Albu, Rodica Panța. Rolul femeilor în procesele de pace: necesități și perspective pentru UTA Găgăuzia”. Chișinău: Imprint Plus), 2026 ISBN 978-5-86654-835-4. <https://gagauziadialogue.md/ro/studiu-rolul-femeilor-in-procesele-de-pace-necesitati-si-perspective-pentru-utu-gagauzia/>

În lipsa unor mecanisme funcționale de cooperare și dialog între autoritățile centrale, autoritățile regionale și societatea civilă, vulnerabilitățile sociale și informaționale pot genera tensiuni suplimentare și pot reduce capacitatea de răspuns la crize.

În acest sens, localizarea Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea” trebuie privită ca parte a unui proces mai amplu de adaptare a politicilor de securitate la realitățile comunitare.

UTA Găgăuzia evidențiază faptul că securitatea durabilă depinde tot mai mult de participare, incluziune, coeziune socială și reziliență informațională. Iar implicarea femeilor în procesele comunitare, în dialogul local și în mecanismele de decizie poate contribui semnificativ la consolidarea stabilității și la dezvoltarea unor comunități mai reziliente în fața riscurilor contemporane.

EVENIMENTE

FOTO: <https://securityforum.md/>

Moldova Security Forum – o platformă regională de dialog privind securitatea

Moldova Security Forum (MSF) s-a dezvoltat, începând cu 2024, ca o platformă regională de conectare a agendelor naționale de securitate ale Republicii Moldova cu evoluțiile regionale, europene și euroatlantice. Relevanța Forumului derivă din capacitatea de a reuni factori de decizie, reprezentanți ai organizațiilor internaționale, diplomați, experți, mediul academic, societatea civilă și mass-media și de a aborda securitatea într-o perspectivă multidimensională. Temele incluse în agenda MSF – amenințări hibride, reziliență democratică, securitate cibernetică și energetică, manipulare informațională, managementul crizelor și cooperare regională – reflectă transformarea mediului de securitate și importanța unor răspunsuri coordonate la nivel instituțional și societal.

Prima ediție a Moldova Security Forum, desfășurată la Chișinău în perioada 19–20 noiembrie 2024, a reunit peste 500 de participanți din 28 de țări.

Ediția a integrat Republica Moldova într-un dialog internațional privind transformările mediului european de securitate și implicațiile acestora pentru statele expuse amenințărilor hibride.

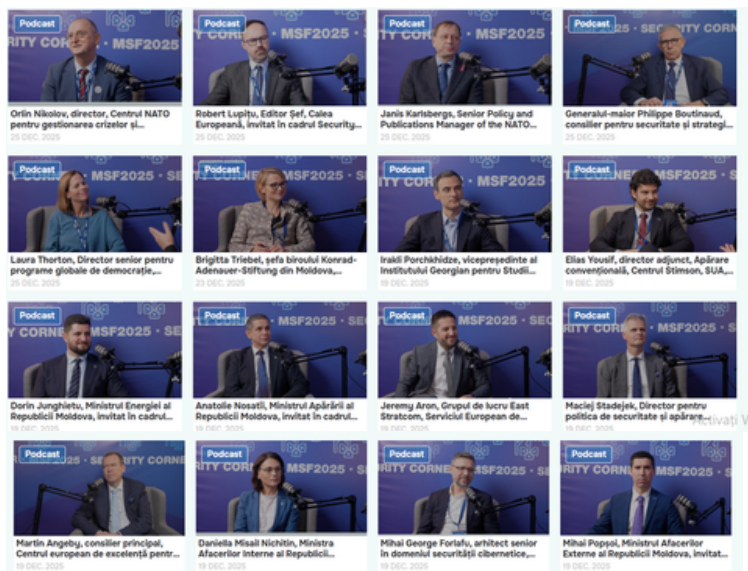
Dezbaterile privind dezinformarea, securitatea cibernetică, impactul inteligenței artificiale, cooperarea cu NATO și rolul Uniunii Europene au reflectat contextul specific al Republicii Moldova, caracterizat prin proximitatea războiului din Ucraina, avansarea procesului de integrare europeană și expunerea la presiuni informaționale și politice externe. Forumul a creat astfel un cadru în care experiența Republicii Moldova a fost analizată în relație cu transformările mai ample ale securității europene.

Cea de-a doua ediție, organizată în perioada 18-19 noiembrie 2025, a consolidat dimensiunea internațională a Forumului, reunind peste 450 de participanți din 32 de țări și 66 de vorbitori. Sub genericul *„Democratic resilience: strengthening security and unity in the face of hybrid threats”*, agenda a acordat o atenție sporită relației dintre securitate, reziliență și funcționarea instituțiilor democratice. Ingerințele externe în procesele electorale, manipularea informațională, securitatea energetică și cibernetică, managementul crizelor și cooperarea regională au fost analizate ca dimensiuni interdependente ale rezilienței statului. Această abordare a evidențiat caracterul transversal al amenințărilor hibride și capacitatea acestora de a influența concomitent încrederea publică, procesele electorale, funcționarea instituțiilor și coeziunea socială.

Evoluția primelor două ediții evidențiază consolidarea și maturizarea tematică a Moldova Security Forum. Accentul inițial asupra identificării și înțelegerii amenințărilor s-a extins treptat către analiza capacității instituțiilor și societății de a anticipa riscurile, de a dezvolta mecanisme de răspuns și de a consolida reziliența democratică. MSF contribuie astfel la formarea unui spațiu de dialog în care securitatea Republicii Moldova este analizată în relație cu arhitectura europeană și euroatlantică de securitate și cu experiența partenerilor internaționali.

Platforma pentru Inițiative în Securitate și Apărare (PISA) s-a numărat printre partenerii Moldova Security Forum încă de la prima ediție, din 2024, alături de instituții și organizații naționale și internaționale. Participarea PISA contribuie la integrarea expertizei societății civile și a comunității de cercetare în dezbaterile privind securitatea și susține o abordare a rezilienței bazată pe cooperarea dintre instituțiile publice, comunitatea de experți, mediul academic, organizațiile societății civile și partenerii internaționali.

O componentă distinctă asociată participării PISA la Moldova Security Forum este **„Security Corner”**, concepută ca un instrument de aprofundare și valorificare a expertizei reunite în cadrul Forumului. Formatul creează un spațiu de dialog direct cu experți, oficiali și reprezentanți ai organizațiilor internaționale și permite dezvoltarea unor subiecte abordate în cadrul sesiunilor MSF. Prin interviuri și videopodcasturi, expertiza specializată este transpusă într-un conținut explicativ și accesibil, facilitând circulația ideilor între comunitatea de securitate și public.

SURSA: materiale video elaborate în cadrul Security Corner 2025, pot fi găsite pe site-ul PISA: www.pisa.md

În cadrul „Security Corner – Moldova Security Forum 2025” au fost abordate teme precum managementul integrat al crizelor, reziliența democratică, comunicarea strategică, combaterea manipulării

informaționale și a ingerințelor străine, securitatea energetică și cibernetică. cooperarea internațională și rolul societății civile în consolidarea securității. Diversitatea acestor teme reflectă o înțelegere integrată a securității, în care capacitatea instituțională, reziliența societală, calitatea comunicării publice și cooperarea internațională constituie componente interdependente.

Security Corner îndeplinește, în același timp, o funcție de continuitate a Moldova Security Forum. Interviuurile și videopodcasturile păstrează și valorifică expertiza generată în cadrul evenimentului și facilitează utilizarea acesteia ulterior în activități de informare, cercetare, educație și comunicare. Pentru PISA, formatul reprezintă un instrument de conectare a comunității de securitate cu societatea, contribuind la explicarea unor fenomene complexe și la dezvoltarea unei înțelegeri mai aprofundate a riscurilor, politicilor și mecanismelor de răspuns.

Această evoluție continuă prin cea de-a treia ediție a Moldova Security Forum, desfășurată la 8-9 octombrie 2026, la Chișinău, sub genericul „Enhancing democratic resilience and security through strategic vision and multilateral cooperation”.

Agenda ediției plasează reziliența democratică în centrul relației dintre securitatea națională, regională și europeană și urmărește consolidarea dimensiunii strategice și multilaterale a dialogului.

Tematica anunțată pentru ediția din 2026 include reziliența democratică și buna guvernare, comunicarea strategică, managementul crizelor și continuitatea guvernării, cooperarea în domeniul apărării, securitatea cibernetică și protecția infrastructurii, securitatea energetică, reziliența mass-mediei, coeziunea socială, drepturile omului și reforma instituțională. Organizatorii estimează participarea a peste 500 de reprezentanți ai instituțiilor publice, mediului diplomatic și militar, comunității academice și de experți, societății civile, mass-mediei și organizațiilor internaționale. Privite împreună, cele trei ediții evidențiază evoluția Moldova Security Forum de la o inițiativă de dialog internațional către o platformă regională de conectare a expertizei, politicilor și actorilor relevanți pentru securitate. Continuitatea tematică dintre ediții indică trecerea de la identificarea amenințărilor către consolidarea capacității de răspuns, iar accentul tot mai pronunțat asupra rezilienței democratice reflectă legătura directă dintre securitate, funcționalitatea instituțiilor, coeziunea societății și încrederea publică.

În această arhitectură, participarea PISA și dezvoltarea Security Corner consolidează dimensiunea societală și de comunicare a Forumului. PISA contribuie la conectarea instituțiilor cu societatea civilă și comunitatea de experți, iar Security Corner asigură circulația și valorificarea expertizei generate în cadrul MSF. Moldova Security Forum funcționează astfel ca un spațiu de dialog strategic, conectare internațională și consolidare a comunității de securitate, contribuind la integrarea experienței Republicii Moldova în dezbaterile europene și euroatlantice privind securitatea și reziliența.

Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA) este o organizație neguvernamentală care susține implicarea societății civile în supravegherea sectorului de securitate și creează punți de dialog între cetățeni, organizații non-guvernamentale și instituțiile publice din domeniu.

PISA contribuie la consolidarea rezilienței democratice a Republicii Moldova prin furnizarea de expertiză independentă și promovarea bunei guvernante în sectorul de securitate și apărare.

SECURITY NEXUS

Această publicație a fost elaborată de Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA), în temeiul Acordului de parteneriat încheiat între PISA și Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate (DCAF), privind acordarea suportului pentru Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare în cadrul proiectului DCAF „Consolidarea guvernării sectorului de securitate în Moldova”, finanțat de Suedia.

